

2022 • 9

LXXV. évfolyam • szeptember

művelődés

közművelődési havilap

művelődés

közművelődési havilap

Szerkesztőségi tanács:

Egyed Ákos
Kása Zoltán
Péter István
Pozsony Ferenc
Széman Péter

A szerkesztőség:

Benkő Levente (főszerkesztő)
Balla Sándor
Demeter Zsuzsanna
Péter János
Rostás-Péter Emese

Postacím:

400183 Cluj-Napoca,
str. Gheorghe Lazăr nr. 30.,
O. P. 1. Cluj, C. P. 123
tel/fax: +40 264 434 110
honlap: www.muvelodes.net
e-mail: szerkesztoseg@muvelodes.net,
muvelodes@yahoo.com
Bankszámlaszám: Redacția Művelődés
RO57TREZ21621G335000XXXX
Adószám: 9549909

ISSN 1221 – 8693

Megjelenik a Kolozs Megyei
Tanács támogatásával
Apare sub egida Consiliului
Județean Cluj

Nyomdai előkészítés:

IDEA PLUS – Kolozsvár
Lapterv: Könczey Elemér
Műszaki szerkesztés: Nagy Andrea
Nyomdai munkálatok:
IDEA nyomda – Kolozsvár
Igazgató: Nagy Péter

Ára 4 lej

9 771221 869226 09

Tartalom

Benkő Levente: Kis tájak nagy lelke. És példája 3

közösség

Kulcsár Mária: Petri Móra emlékeztek Tasnádszarvodon 4
Egyed Ákos: Petri Mórrol 6
Sipos Gábor: Petri Mór és monográfiája 8

enciklopédia

Bardócz Orsolya: A naptárszerkesztő Benedek Elek. 10
Nagy Béla: A kolozsvári Taufferek családi krónikája 14

színpad

Balla Sándor: „A teljesítményünk a közönségtől is függ”.
Interjú Tóth Ádám nagyváradi színművészrel. 22
Rostás-Péter Emese: Képek Méra múltjából.
A világzenei csúrfesztivál vendége volt Bruce Dale,
a *National Geographic* egykori fotósa. 26

hétköznapi hőseink

Vonica Emma Magdalena, Ferenczi István, Suta András:
Szabó Ákos, a nemzetépítő plébános 28

Lapszámunk szerzői:

Bardócz Orsolya – tanár, Benedek Elek ükunokája, Kisbacon, Budapest
Egyed Ákos – akadémikus, történész, Kolozsvár
Ferenczi István – diák, Vajdahunyad
Kulcsár Mária – újságíró, szerkesztő, Zilah
Nagy Béla – mérnök, helytörténész, Kolozsvár
Sipos Gábor – egyetemi tanár, történész, Kolozsvár
Suta András – diák, Vajdahunyad
Vonica Emma Magdalena – diák, Vajdahunyad

A címlapon jelenet a nagyváradi Szigligeti Színház *Csongor és Tünde* című előadásából.
Vigh László Miklós fényképe. A hátsó borítón Lori Secanska (YekDuy Band) a Méra Világzenei
Csúrfesztivál színpadán 2022. augusztus 4-én. Demeter Zsuzsanna felvétele.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Kizárólag géppel írt vagy nyomtatott,
valamint Microsoft Word programban szerkesztett elektronikus kéziratokat fogadunk el.

Támogatók:

Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület
RMDSZ – Communitas Alapítvány
Hargita Megyei Kulturális Központ
Hargita Megye Tanácsa
Kovászna Megyei Művelődési Központ
Kovászna Megye Tanácsa

Médiapartnerek:

www.szabadsag.ro
Szabadság
Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület

Kis tájak nagy lelke. És példája

Benkő József

Meglehetősen régi, és mindmáig megválaszolatlan kérdés, hogy az ember hol érvényesülhet könnyebben: a pezsgő szellemi életet nyújtó városban vagy a falu csendjében? Hol alkothat jelentősebbet az ember: egyetemmel/egyetemekkel, könyv- és levéltárakkal, szellemi alkotóműhelyekkel rendelkező városokban, vagy otthon, a falusi portán berendezett dolgozószobában? A helyes válasz talán az volna, hogy mindkét helyen, hiszen mindkét változatra számos példa felmutatható.

Ez ma is így van, miként az előttünk járók idején sem volt másként. Utóbbi mellett szólva Arany János például nagyszalontai otthonában vetette papírra költői pályája első alkotásait, de a magyar irodalom egyik legkiválóbb remekévé ismert és kedvelt művét, a Toldit is a hajdúváros csendjében alkotta. Mindamellett, hogy a költészettel rokonságban enyhén szólva sem álló mindennapi szolgálati, hivatali teendőit hiánytalanul ellátta.

Benkő József, az erdővidéki – középpajtai és köpeci – református lelképásztor, aki például a magyar botanikában elsőként alkalmazta Carl von Linné kettős nevezéktanát, ő is otthon, középpajtai dolgozószobájában vetette papírra tudományos munkáit, köztük jó művét, a Transsilvaniát és a Transsilvania specialist. Hadd tegyem hozzá gyorsan: irigy pályatársaktól és hivatalosságoktól eredő, majdnem állandó ellenszélben. Benkő olyan korban gyűjtögette és levelezte össze hatalmas munkáihoz az alapanyagként használt forrásait – pár évtizeddel Arany előtt –, amikor a mai távközlési eszközöknek híre-hamva sem volt, s a postát is csak váltott lovakkal röpitették a szélrózsa minden irányába.

És akkor még nem is ejtettem szót Kőrösi Csoma Sándorról, aki az alig pár négyzetméteres zanglai, fűtetlen cellájában írta meg munkáit, köztük Tibet történetét és földrajzát, illetve állította össze a világon elsőként a harmincezer szóból álló tibeti szótárát. Mint mondtam, az ő korukban nem léteztek a ma rendelkezésre álló komfortok és műszaki eszközök, de a kitartás, az ügyszeretet, nem kevésbé a tudás és a szorgalom, miként az ő munkásságuk bizonyítja, mindenek felett állt.

Ebbe a sorba illeszkedik a mostani lapszámunkban is említett két kiválóság: Benedek Elek és Petri Mór. Bizonyára nem tévedek nagyot, ha azt mondom, hogy Elek apó – és munkatársa, Pósa Lajos – nélkül aligha született volna meg akkor az irodalmi igényű és értékű magyar gyermekirodalom, miként a kisbaconi otthon csendje nélkül ki tudja, hogyan lett volna Erdélyben, sőt a Kárpát-medencében olyan gyermeklap, mint a korabeli magyar irodalom nagyjait is soraiban tudó Cimbora. Akár hálásak is lehetnének, amiért Elek apó idejekorán kiábrándult a politikából... És bizonyára nem tévedek túl nagyot, ha azt mondom, hogy Petri Mór mérhetetlen szorgalma, kitartása és ügyszeretete nélkül aligha született volna olyan, mindmáig forrásértékű, monumentális szilágysági monográfia, mint amilyent joggal emlegethetünk egy napon Orbán Balázs hasonló értékkel bíró monumentális Székelyföld-leírásával.

Valamennyiük közös vonása, hogy nem palotákban és nem szellemi fellegvárakban születtek, hanem olyan „kicsiny” településeken, mint Nagyszalonta, a Szilágyság és Szatmár találkozásánál elhelyezkedő Tasnádszarvad, illetve az erdővidéki Bardoc és Kisbacon. Kistájáról indultak valahányan, sok-sok társukhoz hasonlóan őket is kistájak lelke adta és emelte a tudományok világába. Gyermek- és ifjúkorukban egyiküket sem kényeztette el az Élet, felnőtt korában éppenséggel Kőrösi Csomának és Benkőnek sem sok jutott a földi jóból. De tanulságos és példaértékű az, hogy valamennyiük esetében a tanítómesterektől kapott tudás és útravaló, az erre alapozott, vagy inkább ehhez társított ügyszeretet, szorgalom, konok kitartás és tenger sok munka gyümölcsei beértek. S amellett, hogy e gyümölcsök mindmáig, de még az utánunk jövőknek is mindenkoron szellemi táplálékul szolgálnak, örök érvényű példaként is állnak.

Kulcsár Mária

Petri Móra emlékeztek Tasnádszarvadra

Felavatták Petri Mór emlékszobrát a tasnádszarvadi templomkertben a helyi református egyházközség és az Erdélyi Múzeum-Egyesület Zilah és Vidéke Fiókegyesülete szervezésében, július 10-én; az eseményre valamennyi égtájról érkeztek vendégek és meghívottak.

A tasnádszarvadi születésű történész a *Szilágy vármegye monographiája* című hatkötetes munkájával maradandó értéket hagyott az utókorra, és hozzájárult a szilágyságiak történelmének megismertetéséhez. A jeles alkalom során Tolnay István, a Nagykárolyi Református Egyházmegye esperese tartott ünnepi istentiszteletet. Az egyházi előjáró kiemelte: az 1863-ban született Petri Mór igazi zászlóvivő volt, aki példát mutatott abban, hogyan kell cselekedni; munkássága pedig nélkülözhetetlen és pótolhatatlan az utókor számára. Az esperes az igehirdetés során a szolgálat értékéről, valamint a munka megbecsüléséről is beszélt: „A hitből fakadó, jól és helyén végzett munkának nagy értéke van. A szeretet értelmet ad minden

fáradásnak, még akkor is, ha úgy gondoljuk, nincs eredménye. Dr. Petri Mór is elvégezte a maga munkáját, a maga helyén és idején.”

Az esperes arra biztatta az ünneplőket, hogy tanuljanak az olyan jelentőségű történelmi személyektől, mint Petri Mór, és vegyenek példát tőlük: „Nemzetünk nagyjai a ma élőknek is utat mutathatnak. Hitben kell munkálkodnunk, szeretettel és reménységgel megtöltött szívvel” – fogalmazott az esperes.

A Szilágy megyei magyar közösség mindig is tisztelettel adózott a nemzeti kultúra, irodalom és történelem nagyjai előtt. Megbecsülésük jeleként az elmúlt bő három évtized során emlékművet állítottak a Báthoryaknak,

A tasnádszarvadi születésű történész a Szilágy vármegye monographiája című munkájával maradandó értéket hagyott az utókorra.

Ünnepi istentisztelet a tasnádszarvadi református templomban

Papp Borbála lelkipásztor áldást mond az újonnan felavatott emlékoszlopnál

Wesselényi Miklósnak, Ady Endrének, Arany Jánosnak, Petőfi Sándornak, legutóbb pedig Szikszai Lajosnak, aki Zilah régi központját és kórházát is építette. Eme illusztris társasághoz most Petri Mór is csatlakozott.

Seres Dénes parlamenti képviselő arról beszélt az ünnepi köszöntőjében, hogy a szilágyságiak és szatmáriak együtt emlékezhetnek arra az óriási jelentőségű személyre, aki hat kötetben, több mint ötezer oldalon keresztül örökítette meg a szilágysági falvak történetét. „Felfoghatatlan munka eredménye ez a tanulmány, amely a mai napig segít nekünk megismerni a múltunkat. Mert aki a múltat ismeri, az érti a jelenét és építi a jövőjét” – hangsúlyozta a parlamenti képviselő.

Egyed Ákos akadémikus elmondta: az utókor úgy szolgálja a történet-szek emlékéit a legjobban, ha gyakran idézi a munkáit. Petri Mór pedig a *Szilágysági vármegye monographiájával* rászolgált arra, hogy gyakran idézzék őt. A Magyar Történelmi Társaság segítette ezekben a vármegyei történeteknek a létrejöttét, útmutatót, szöveget adott, hogy még a tudományosság színvonalát is elérjék az alkotások. Petri Mór felhasználta ezeket a „mankókat”, de el is határolódott a sablontól, hogy jobban kifejezhesse azt, ami Szilágysági vármegyét jellemezte. „Petri Mór munkássága igen sokrétű, hiszen költő is volt, szociológusnak is említik, és történeti munkákat is írt a Wesselényiekről, a vármegye falvairól. Mégis azt mondják róla, hogy elsősorban történész volt, amit az a munka is bizonyít, amit az asztalunkra letett, és amit azóta is rendszeresen

igénybe veszünk. Jól ismerte a történetírás szabályait, anyag- és adatgyűjtésben elől járt, levéltárakat kutatott át, beutazta a vármegye településeit, egyházait, felkereste a magányosok levéltárait” – mondta róla Egyed Ákos.

Petri Mór-díjat adtak át két egykori szilágysági iskolaigazgatónak, Maier Elemérnek és Vicsai Jánosnak.

Az EME alelnöke, Sipos Gábor professzor polihisztornak nevezte a tanár alapfoglalkozású Petri Mór, aki lapot szerkesztett, tanfelügyelő, író és költő is volt; továbbá több verseskötete is megjelent, és már a kortársak is méltó figyelemmel kísérték munkásságát. A tasnádszarvadi ünnepségen dr. Petri Mór életéről Szabó Attila, Kürti Barna, Csóka László és Kovács Kuruc János tartott vetített képek előadást, majd Petri Mór-díjat adtak át két egykori szilágysági iskolaigazgatónak, Maier Elemérnek és Vicsai Jánosnak.

Maier Elemér volt szilágysági iskolaigazgató 2000-ben, a helyi szervezett oktatás 400. évfordulója során javasolta azt, hogy az iskolát nevezék el Szilágysági híres szülöttéről, Petri Mórról, a javaslatát pedig az iskolai tanács nagy többséggel elfogadta. Így vált 2000. szeptember 1-én a szilágysági iskolaigazgatói intézmény a Kárpát-medence első olyan iskolájává, amely Petri Mór nevét viseli. Az iskola

névadója Petri Mórhoz hasonlóan szolgálta a helyi közösséget és az ifjúságot egyaránt: nevelt, oktatott, hogy a szilágysági diákok az iskolából kikerülve is megállják helyüket az életben, és a helyi közösség aktív tagjaivá válhassanak. Mindvégig kiállt a magyar kultúra és oktatás mellett, ugyanakkor nemcsak jó igazgató és tanár, hanem mindenekelőtt remek pedagógus volt, aki több nemzedéket is ellátott hasznos útravalóval. Ennek köszönhető, hogy az egykori diákok még mindig tisztelettel és nagybecsüléssel gondolnak vissza volt igazgatójukra.

Vicsai János nyugalmazott szamosardói pedagógus, történelem-földrajz szakos tanár, iskolaigazgató munkásságát a kitartó közösségszolgálat határozta meg mind az iskolai, mind a közéleti tevékenységében. Erősítette a Szilágysági megyén kívüli rekedt, a Tövishát északi határán élő magyar közösségek nemzeti azonosságtudatát, szolgálta a hagyományok ápolását, szervezte a fiatal nemzedék minőségi közösségi életét. Ennek eredményeként Szamosardó a szórványosodó máramarosi magyarság végvára lett.

Állandó kapcsolatban állt az erdélyi magyar szellemi élet, az erdélyi magyar ifjúsági sajtó képviselőivel, és jó viszonyt ápolt a máramarosi magyar faluközösségekkel is. Iskolaigazgatóként, iskolaszervezőként egy erős, versenyképes tanintézmény megteremtéséért küzdött, amely bentlakásos rendszerrel működik ma is. Az ő kezdeményezésére viseli az iskola 2006 óta Kós Károly nevét. De nem csak igazgatóként volt sikeres: 2010 és 2012 között, nyugdíjazása előtt Máramaros megyei főtanfelügyelő-helyettesként is felvállalta és szolgálta a máramarosi magyar nyelvű oktatás ügyét. 2012-ben vonult nyugdíjba, de a tanítást folytatta: ott volt, ahol csak szükség volt a munkájára. 52 évnyi munkássága példaértékű, amelyet személyiségéből áradó optimizmusa tesz hitelessé. „Bízok az erdélyi, partiumi magyarság szellemi és anyagi erejében, amely biztosítja a nemzeti közösség fennmaradását. Ebből a meggyőződésből született hitvallásnak is tekinthető az a gondolata, hogy Erdélyben, Partiumban történelmet tanítani igazán megtisztelő felelősség – történelmi önismeretet kialakítani pedig egyszerűen kötelesség” – méltatta a volt iskolaigazgatót Varga D. István magyartanár.

A díjak átadása után Papp Borbála lelkipásztor áldása és Vitéz Bikfalvi György méltatása következett, majd leplezték a Petri Mór emlékére állított obeliszket.

Petri Mórról

Azért gyűltünk össze, hogy emlékoszlopot állítsunk Petri Mór történésznek, Szilágy vármegye monográfiájának saját szülőfalujában, Tasnádszarvodon. Igaz, ő már rég emléket állított magának Szilágy vármegye hatkötetes monográfiája megírásával. Az utókor azzal becsüli meg igazán az alkotó emlékét, ha sokan és sokszor idézik munkáit. Legalapvetőbb munkáját mindenki használja, ha Szilágy vármegyével foglalkozik.

Amikor Petri Mór elvállalta Szilágy vármegye monográfiájának a megírását, országos akcióba kapcsolódott be; a Magyar Történelmi Társulat pedig ajánlást adott ki a vármegyei monográfiák elkészítésére. (Ekkor készült Bihar vármegye és Nagyvárad monográfiája is Borovszky Samu szerkesztésében). Ez nem sablon volt, hanem útmutató, hogy olyan monográfiák születhesse- nek, amelyek a tudományos elvárásoknak is megfelelhetnek. Valószínűleg Petri Mór is felhasználta a Magyar Történelmi Társulat ajánlásait, de amint ő maga írta, az említett ajánlás „csak általános tájékoztatást kívánt adni”. Ezért el kellett térnie bizonyos mértékig

a Történelmi Társulat ajánlásától. Erőből a kötet bevezetője nyújt felvilágosítást: „Az általános részben azt kívánom nyújtani, ami szorosan kapcsolatos az egész területtel, ami behálózza a vármegyei terület egészét, és ami egy vagy más tulajdonságánál fogva, ha talán nem is kapcsolódik szorosan a terület minden parányához, a részletes történelemből mégis kiemelkedik.”¹ Ezzel a szerző azt is kifejezi, hogy nem törekedett a részletek megírására, helyette a kiemelkedő jelentőségű jelenségekre összpontosított. Azoknak a tényezőknél a hangsúlyozására törekedett tehát, amelyek Szilágy vármegyét jellemezték: a népesség megoszlása, a falutelepülések és a földművelés túlsúlya, egyházak, iskolák. Nem mellékes, hogy Zsibó kapcsán szól a kötet a Wesselényi családról s a nagy Wesselényi Miklósról, és Sződemetert ismertette *Himnuszunk szerzőjéről*, Kölcsey Ferencről is.

Petri Mór Tasnádszarvodon született 1863. július 11-én, és Budapesten hunyt el 1945. március 2-án. A gimnázium első osztályát magánúton végezte,

Zsibó kapcsán szól a kötet a Wesselényi családról s a nagy Wesselényi Miklósról, és Sződemetert ismertette Kölcsey Ferencről is.

A történész-monográfus tudományos tevékenységéről vetített képes előadásban is megemlékeztek

Gyedy Ákos: „Az utókor úgy szolgálja a történészek emlékét a legjobban, ha gyakran idézi a munkáit. Petri Mór pedig a Szilágy vármegye monographiájával rászolgált arra, hogy gyakran idézzék őt.”

A tasnádszarvadi református templom a leleplezésre váró obeliszkkal

majd Zilahra, a Református Kollégiumba járt, ahol 1881-ben érettségizett. A budapesti egyetemre iratkozott be, itt eleinte természettudományokat és mennyiségtant hallgatott, majd később magyar–latin irodalomtörténeti, művészettörténeti és esztétikai előadásokat. 1889-ben szerezte meg a tanári oklevelet. Ezt követően Zilahon lett tanár a református kollégiumban, ahol Ady Endrét is tanította. Munkássága – ahogy ma mondani szokás: életműve vagy öröksége – több részből áll. Foglalkozott irodalommal; költeményeket írt és adott ki, szociológusként és antropológusként is szokták emlegetni. Tehát nem minden ok nélkül választották az Erdélyi Irodalmi Társaság, aztán a Petőfi Társaság tagjává. De elsősorban mégis történész volt, mert főműve, a *Szilágy vármegye monographiája* történészi munka, amit tartalmi szerkezete jól bizonyít.

Petri Mór meglátásom szerint jó történész volt, aki ismerte a történetírás szabályait. Uthalhatunk itt nagy munkájának előkészületeire, az adat- és anyaggyűjtésre. Erről a következőket vallotta: „Hány levéltárt kutattam át? Ezeknek csak pusztán felsorolása lapokra terjedne. Csak általánosságban jegyzem meg, hogy beutaztam az egész vármegyét: egyházak, községek, magánosok levéltárait, ahol bármi csekély anyag kecsegtetett, valamennyit átkutattam, mint szintén felkerestem a vármegye határain kívül lévő mindama levéltárakat, amelyekben csak valami adatot véltem fölfedezhetni”.²

A feltárt adatokból építette fel a vármegye történetét. A történetírásban,

mármint a vármegye monográfiájának megírásában nagy segítséget kapott más történészekről, akiket név szerint fel is sorol munkája első kötetének bevezetőjében, ezekből említjük meg a legismertebbeket: Marczali Henrik, Márki Sándor, Fejérpataky László, Barabás Samu, Szádeczky Lajos, Acsády Ignác, Tagányi Károly, Erdélyi Pál, Illésházy János.

Alaposan foglalkozott a vármegye szervezetével és a közigazgatás polgárosításával.

Alaposan foglalkozott a vármegye szervezetével és a közigazgatással, pontosabban a közigazgatás polgárosításával. Ismertette Szilágy vármegye tisztikarát 1876-ból és az 1877-es tisztújítást; főispán volt Baranyi Ágoston, alispán és árvaszéki elnök Dull László, főjegyző Kolcza Márton, és így tovább. A közigazgatási feladatokat a vármegye helyi önkormányzatok által gyakorolta. A vármegye feladata ezután nagyrészt a közigazgatás intézése volt. A vármegyei törvényhatóság döntött a költségvetésről, megválasztotta a tisztviselőket. A vármegyék járásokra, azok kis- és nagyközségekre, azaz falvakra tagozódtak. A járások élén a főszolgabíró állt.³ A közigazgatás polgári átszervezésének egyik hulláma Tisza Kálmán miniszterelnök nevéhez fűződik. Ennek során felszámolták a közigazgatás rendi, azaz nemesi szervezetét.

Hogyan keletkezett Szilágy vármegye?

Szilágy vármegye 1876-ban alakult meg, azon év szeptember 4-én mondták ki a megalakulását Kraszna és Közép-Szolnok vármegyékéből és Szatmár vármegye egyes részeiből. Ezt a területet nevezték általában Szilágyságnak. 1870-ben elfogadtak Magyarországon egy közigazgatási reformot, amely a bíraskodást és a közigazgatást szétválasztotta, és a vármegyéket a modern polgári közigazgatás rendszerébe illesztette be.⁴ Szilágy megyét 1948-ban szüntették meg.

Dr. Petri Mór a következő szavakkal adta át nagy munkáját a vármegyének (Zilahon): „Az én szeretett vármegyémnek, őseink hajdan viselt dolgairól írott könyveimet, amely tisztelettel nyújtom át, épp oly meleg szívvel adok kifejezést a letűnt századok történelmi lapjairól megismert erényei iránt való bensőséggel teljes hódolatomnak.”

Ez 1900. július 11-én történt. A monográfia köteteit 1901-ben kezdték el kiadni, utána sorra jelentek meg az egyes kötetek.

(Elhangzott Tasnádszarvaden 2022. július 10-én, a Petri Mór-emlékünnepeken.)

Jegyzetek

1 Petri Mór: *Szilágy vármegye monographiája*. I. kötet. Kiadja Szilágy vármegye közönsége. 1901, 14. oldal.

2 Uo. 10.

3 Bővebben lásd: Romsics Ignác: *Magyarország története*. Kossuth Kiadó, 2017. 350–351.

4 Uo. 801–803.

Sipos Gábor |

Petri Mór és monográfiája

A magyar történetírás korszerűsödési folyamatában, a 19. század második felében a forráskiadványok és a nagy összefoglaló művek mellett egyre több helytörténeti munka látott nyomdafestéket. Kolozsvár már 1870-ben közzétette várostörténetét Jakab Elek tollából, a következő évtizedekben pedig sorra jelentek meg a vármegyék és a városok múltját feltáró kötetek.

E változó színvonalú művek hosszú sorából két erdélyi vármegye többkötetes monográfiája emelkedik ki. Szolnok-Doboka vármegye hétkötetes története Kádár József nevéhez fűződik, a nagy munka létrejöttében jeles történészek is közreműködtek. A Kraszna és Közép-Szolnok vármegye egyesüléséből 1876-ban létrejött Szilágy vármegye monográfiáját Petri Mór írta meg.

A kezdeményezés a fiatal vármegye törvényhatósági bizottságától indult ki, 1885-ben határozták el a munka megíratását, ám az első jelentkező hamar visszalépett. Szikszai Lajos alispán Petri Mórt, a Wesselényi Kollégium

1889-ben kinevezett tanárát kérte fel a monográfia elkészítésére, 1894-ben meg is kötötték a szerződést.

Megfelelő ember kellett a nagy feladatra. Szikszai alispán jól választott, Petri tanár urat családi hagyományai és neveltetése is predesztinálták e munka elvégzésére. Hollómezei Petrikás (később Petri) László tasnádszarvadi birtokos, volt 1848-as honvéd tizedes és Gúthy Teréz házasságából Szarvodon született 1863. július 11-én, a zilahi református Wesselényi Kollégiumban érettségizett 1881-ben, majd 1886-ig a budapesti egyetemen hallgatott magyar, latin, irodalomtörténeti és történelmi előadásokat. Tanári és bölcsészdoktori oklevele birtokában egykori iskolájában kapott magyartanári állást, Ady Endrét is tanította. 1894-ben Szilágy vármegye tanfelügyelője lett, ebben a minőségében vállalkozott a kutatómunkára és a monográfia összeállítására.

Bejárta a megye mindegyik helységét, rögzítette az ott talált adatokat, emellett pedig átfogó levéltári

*Szikszai Lajos alispán
Petri Mórt, a Wesselényi
Kollégium 1889-ben
kinevezett tanárát
kérte fel a monográfia
elkészítésére.*

Sipos Gábor egyetemi tanár Petri Mór munkásságát méltatta

A Petri Mór-díjjal kitüntetett Vicsai János és Maier Elemér. Képek: Kulcsár Mária

kutatómunkát végzett. Heteket töltött Kuun Géza marosnémeti levéltárának átkutatásával, a leleszi premontrei konvent gazdag archívuma szintén értékes adatokkal szolgált, Kolozsvárott pedig a hasonlóképpen gazdag Wesselényi- és Bánffy-levéltár anyagában kutathatott. Természetesen a Szilágyság két történeti vármegyéjének régi iratanyagát is hasznosította, emellett pedig a szomszédos vármegyék régi levéltáraiba is betekintett. Kisebb családok levelesládáit is átnézte, és jól használhatta Szikszai Lajos terjedelmes iratgyűjteményt, valamint a szilágysági református egyházmege levéltárát. A megjelent kötetetek forráshivatkozásai egyébként pontosan tanúsítják szorgalmát és lehetőleg mindenre kiterjedő kutatói figyelmét.

Az első kötet kéziratát 1900-ban fejezte be, a következő évben elhagyta a nyomdát az ívrétű könyv *Szilágyság vármegye monographiája* címen, a címlap is rögzíti a tényt, hogy a vármegye „törvényhatósági bizottságának megbízásából írta dr. Petri Mór”, a kiadás költségeit pedig a vármegye közönsége hordozta. E kötet Kraszna és Középszolnok vármegyék múltját mutatja be. A monográfia második kötete 1902-ben jelent meg, a szilágysági várakat és birtokosokat tárgyalja, itt kapott helyet Zilah története is. A harmadik és a negyedik kötet Szilágyság vármegye községeinek történetét foglalja össze a helységek ábécérendjében. A hatalmas munkát az 1904-ben megjelent ötödik

és hatodik kötet zárja a birtokosok és a családok ábécérendben olvasható történetével.

A kortárs bírálók, egyes hibák és mulasztások említése mellett általában nagy elismeréssel szóltak a monográfia-íról. Kuun Géza például 1903-ban a *Szilágyság* hasábjain közölt recenziójában megállapította, hogy „rendesen több szakember szövetkezik egy megyei monographia megírására, és íme Szilágyság vármegye tanfelügyelője egymaga írta meg megyéje monographiáját, s adott oly munkát kezünkbe, melyben a régész, a történész, a néprajzos, a család- és történet-kutató és az irodalomtörténész egyaránt megkapják azt, amit a Szilágyságról tudni óhajtanak, s azok is kellő tájékozást nyernek, kik a talaj minősége, terményei, a földművelés és az ipar állapota s fejlődése iránt érdeklődnek. Ez a különböző anyag a helyes feldolgozás által összhangzó egésszé egyesül, sőt gyakran lendületes, mindig érdekes olvasmányt nyújt annak, aki e munka lapjait forgatja.”

Török István, a kolozsvári református kollégium történetének szerzője az *Ellenzék* hasábjain méltányolta 1902-ben az első három kötetet, leszögezve, hogy eredeti forrásokon alapuló adatgazdag műről van szó, amely megbízható kiindulópontként szolgálhat majd a későbbi szerzők számára.

A *Szilágyság-Somlyó* című hetilap 1901. októberi 31-i vezércikke elégtétellel állapította meg, hogy „az érdemes író megbízatásától kezdve mind a mai napig

folytonosan teljes odaadással működött a nagy munkának létrehozásán. Ha elgondoljuk azt, hogy emellett mint vármegyénk királyi tanfelügyelője is a legpéldásabb szorgalommal töltötte be hivatalát, aránylag rövid idejű tanfelügyelői működése alatt vármegyénkben egyre-másra szervezte az új állami iskolákat, erélyes kézzel mintaszerű rendet teremtett vármegyénk népnevelésügyében, valóban bámulattal kell adóznunk dr. Petri Mórnak, aki igazán sisyphusi munkát végzett.”

A monográfia megjelenése óta eltelt évtizedek alatt beteljesedett Török István jóslata, Petri hatalmas művéhez nyúl először mindenki, akit a Szilágyság múltjának egyik vagy másik részlete érdekel. Olvasói érdeklődés készítette arra a Históriaantik Könyvkiadót, hogy a hat kötetet hasonló kiadásban 2016-ban újra megjelentesse.

A Szilágyság történetének mai kutatói Petri Mór művének folytatásaképpen állították össze a *Szilágysági magyarok* című kötetet 1999-ben, amely aztán sorozattá bővült a következő években.

**Petri Mór életművébe
a monográfia mellett
tankönyvek is
beletartoznak, és több
verseskötete is megjelent.**

Petri Mór életművébe a monográfia mellett tankönyvek is beletartoznak, és amit kevéssé tartunk számon, több verseskötete is megjelent. A *Megifjodás varázsgéje és egyéb versek* című gyűjteményes kötetét 1935-ben bocsátotta közre, az 1883 és 1934 között írt költeményekről Schöpflin Aladár közölt kedves hangú ismertetést 1935-ben a *Nyugat* 5. számában: „Mikor verseket kezdett írni, még alig hültek ki Arany János hamvai. Akkor kezdett zsendülni az a költői stílus, amely legmagasabb pontját Reviczky Lirájában érte el: hangulatköltészet némi pesszimista színezettel, sok érzelmességgel, a külső forma eleganciájára törekedve. Petri Mór is ebben a hangnemben kezdte, s ebben maradt meg máig. A kis versek költője a lélek apró, finom rezzenéseit, az elmélázás könnyű báránnyelvének igyekszik állandó formát adni. Poézise a normális ember poézise: azt adja, amit önmagában a legszebbnek tart: egy szép polgári élet csendes, egyszerű kísérezésénél.”

A naptárszerkesztő Benedek Elek

„**H**áromszor négy, tizenkettő. Éljen a naptárszerkesztő!” – ezt a rigmust kiabálva járták rikkancsok az utcákat Benedek Elek képviselőválasztási kampánykörútján 1887-ben.

Benedek Elek, a legnagyobb magyar meseíró, Erdély szimbóluma, lapszerkesztő és irodalomszervező, 1859-ben született, és hetvenéves korában, 1929. augusztus 17-én hunyt el. Egyetlen székelyföldi, erdélyi, sőt magyarországi gyermek sem nő fel Benedek Elek meséi nélkül, így méltán emlegetjük minden magyar gyermek Elek apójaként.

A legszélesebb olvasóközönséghez szólni

Benedek Elek nemcsak meseíró és lapszerkesztő, szépíró, történelmi, néprajzi és ifjúsági regényíró volt, hanem emellett évtizedeken keresztül közel száz kalendárium szerkesztője, írója volt. A legszélesebb olvasóközönséghez kívánt szólni. Egész életében azért küzdött, hogy a népnek, és kiemelten a gyermekeknek a lehető legtöbb és legmagasabb színvonalú irodalmat adja.

A régi családi Bibliában olvasható feljegyzés szerint Benedek Elek 1859. szeptember 30-án Erdővidék egy pincy falujában, Kisbaconban látta meg a napvilágot. Elemi tanulmányait a helyi iskolában kezdte, majd nyolc évesen szülei a székelyudvarhelyi református kollégiumba vitték továbbtanulni. Az érettségi után rövidesen Pestre utazott, és 1878-ban beiratkozott a budapesti egyetem bölcsészeti karának magyar–német szakára. A székelyudvarhelyi diákévek alatt végzett néprajzi gyűjtéséből jelent meg első munkája a *Magyar Népköltési Gyűjtemény* 1882-es évfolyamában, *Székelyföldi Gyűjtés* címmel, amelybe a sajátján kívül beledolgozta Kriza János, Orbán Balázs és Sebesi Jób gyűjtését is.

Újságíróként kezdte pályafutását, első állása a *Budapesti Hírlap*nál volt. Itt jelentek meg írásai a székely népköltészetéről, a székelyföldi népszokásokról, és néhány részlet is a készülő mesekönyveiből. Mivel székely viseletéhez nagyon ragaszkodott, ezért legtöbbször a Zeke, Kópé, Góbé, Elek nagyapó, Székely, Igazmondó és a Székely Huszár álnéveket használta.

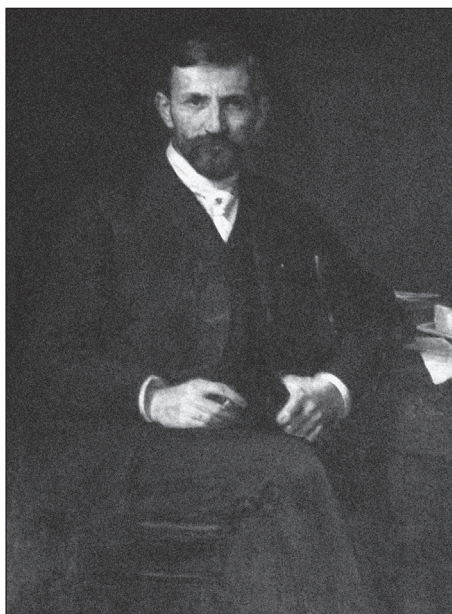
Fiatal újságíróként úgy gondolta, hogy azzal lesz leginkább hasznára szeretett székely népének, ha magát parlamenti képviselőnek jelölteti. 1887-ben kormánypárti képviselőként jutott be a Parlamentbe. Nagy lelkesedéssel vetette bele magát a politikai küzdelembe, és végig küzdött az egyszerű nép taníttatása és szellemi felemelkedése érdekében. Hangsúlyozta, hogy magyar népmesét kell a gyermekek kezébe adni, mert az a magyar nép lelkét, örömét, bánatát, mindennapjait tárja a gyermekek elé.

„Tizenkét kalendárium az új esztendőre”

Ebben az időszakban Benedek Eleket nem székely meseíróként vagy pesti újságíróként, hanem kiemelten naptárszerkesztőként ismerte a nép, s ezért hirdették ilyen minőségben választási kampánykörútján. Ez nem meglepő annak tükrében, hogy az 1900-as évek elején az Athenaeum kiadó szinte minden kalendáriumra az ő szerkesztésében jelent meg. Érdekesség, hogy a naptárak, kalendáriumok jelentős része Székely Huszár álnéven (habár szinte mindenki tudta, hogy ez Benedek Elek kedvenc álneve), vagy sok esetben más álnéven, illetve történetesen szerkesztői név nélkül jelentek meg.

Benedek Elek (Székely Huszár) szerkesztésében megjelent kalendáriumok:

- *Pallas nagy képes naptára:* 1887–1892.

Benedek Elek Karvaly Mór festményén

A kisbaci iskola 1904-ben

- Székely Egyesületi Képes Naptár: 1892–1917.
- Az Athenaeum kalandos mesenaptára: 1901–1910.
- Az Athenaeum Magyar Iparos képes családi naptára: 1897–1900.
- Az Athenaeum kis családi naptára: 1902–1910.
- Az Athenaeum alföldi dalos naptára: 1901–1908.
- Az Athenaeum kis regélő kalendáriuma: 1902–1909.
- Az Athenaeum magyar vitéz naptára: 1902–1910.
- Az Athenaeum Petőfi naptára: 1901–1911.
- Az Athenaeum Kossuth naptára: 1908.
- Az Athenaeum nagy regélő kalendáriuma: 1900–1908.
- Az én naptárom: 1922–1926.
- Ország-Világ naptára.

A naptárszerkesztésről maga Benedek Elek mesél a következő történetben:

„Mielőtt valamelyik író társam leplezne, megvallom a magam jószántából, hogy a jövő évre tizenkét kalendáriumot szerkesztettem. Úgy kell lenni, hogy valami különös, nagy talentum lakozik bennem a kalendárium-csinálásra, mert a kiadók oly előnyös ajánlatokat tettek, hogy ezek elől egyszerűen lehetetlenség lett volna kitérni. Nem is tértem ki.

Alapos megfontolás után a következőképp állítottam föl a mérleget:

A kalendárium-csinálás nem kiváló szellemi munka, de hat gyermeknek harminchat pár cipő kell egy esztendőben. Az ellenségeim megbotránkozással

kiáltanak fel: Nézzétek, már kalendáriumot is csinál ez az ember! Ellenben a derék, jó családapák helyeslőleg bólintgatnak: Szép, nagyon szép, a munka nem szegényen.

Számos, időjárásra utaló megfigyelés a kalendáriumi rigmusoknak köszönhetően maradt fenn.

Az író társak az orrukat fintorgatják: Milyen sülyvedés! Az én szűkebb hazámban pedig a jó székelyek kedves dicsekedéssel hirdetik: Halljátok, atyafiak, ez a híres ember! Tizenkét kalendáriumot csinált az új esztendőre!

Így felállítván a mérleget, őszinte párbeszédbe merültem saját magammal, s az volt első kérdésem is:

– Tulajdonképpen mit gondolsz, mivel szerezted azt a kicsi népszerűséget szűkebb hazádban?

Egy kicsit megsajdult a szívem, de nem adhattam egyéb feleletet:

– A kalendárium-csinálással.

Fülemben csendült a már tíz esztendeje elhangzott kortesnóta:

Háromszor négy tizenkettő,
Éljen a naptár-szerkesztő!

Három hétig dúdoltak a fülemben. Ez a nóta kísért faluról-falura.

Még a varjú is ezt károgtá, a veréb is ezt csiripolta:

Háromszor négy tizenkettő,

Éljen a naptár-szerkesztő!

Látjátok ebből, feleim, a népnél hálásabb publikum nincs. Elég egy huszonöt krajcáros kalendárium, hogy bejuss a szíve közepébe, s nótás ajkára vegyen.

– Tehát megcsinálja? – kérdezte a kiadó.

– Meg.

Mikor a szerződést aláírtam, mosolyogva nézett rám.

– Az ám, el is feledtem. A százestendősi jövődöndő versét is önnek kell megírni.

– De kérem, nem tudok én jövődöndőlni.

– Ugyan, kell is ahhoz jövődöndés. Írjon csupa jót minden évszakra, hadd örüljön a magyar.

– Jól van, hát örüljön. Úgyis eleget búsul....”

(Részlet A százestendősi jövődöndő című írásból)

Mire való a kalendárium?

A kalendárium vagy nyomtatott naptár, a latin *Calendae Januariae* (az év első napja) kifejezésből származik. Az első magyar nyelvű kalendáriumot 1538-ban Krakkóban Székely István készítette. A magyar nyelven írt kalendáriumok nyomtatása a 16. század végére gyorsan elterjedt, a nagyobb magyarországi városok nyomdáiban évről évre, egymástól függetlenül, nagy számban jelentek meg. 1592-ben nyomtatta Kolozsvárott ifj. Heltai Gáspár a *Cisiót*, amely egy latinról magyarra fordított kalendárium asztrológiai jóslásait foglalta össze, megtoldva a lóbetegségek gyógyításával, valamint kuruzslást és babonás szokásokat is tartalmazott. A jóslatokat rímekbe szedve írták le, nagy részüket a nép évszázados tapasztalata érlelte és igazolta. Számos, időjárásra utaló megfigyelés népi szólások formájában ezeknek a kalendáriumi rigmusoknak köszönhetően maradt fenn. A múlt nemesi és polgári rétegnek szánt nagyalakú, ismeretterjesztő naptárak mellett egyre nagyobb tételen jelentek meg a szegényebb sorsú földművesek számára készített kisalakú, néhány íves, 10–15 krajcáros kalendáriumok. Ennek eredményeként a 18. századtól kezdve a magyar nyelvű kalendárium a polgárság és a parasztság egyik legfontosabb olvasmányává vált. A legsikeresebb magyar népnaptárokat Mayer István, Bucsánszky Alajos és Méhner Vilmos szerkesztették, adták ki. A 19. század hozta meg a kalendáriumirodalom virágkorát: becslések szerint 1868-ban több mint 500 ezer kalendárium

Az alsó Kossuth utca, jobb szélén az egykori Égető-féle nyomda, majd a Pichler-pékség épülete.
Kép: Hoffman Edit gyűjteménye

Égető Árpád baróti nyomdász az 1920-as években

kelt el Magyarországon és Erdélyben. Ha valaki tájékozódni akart a várható időjárásról, a remélt termésről, pontosan ki akarta számolni a háziállatok vemhességének idejét vagy csak egyszerűen szórakoztató olvasnivalót keresett, elővette a bőrbe kötött, egész éven át féltve őrzött kis könyvet, a kalendáriumot.

Így emlékszük vissza a gyerekkorában gyakran előkerülő családi naptárra Benedek Elek az *Édes anyaföldem* című munkájában:

**Benedek Elek szívvel-
lélekkel csatlakozott
a poraiból feltámadó
erdélyi magyar irodalmi és
társadalmi mozgalomhoz.**

„Nemcsak édesapámnak, de az egész családnak igen kedves, agyonolvasott könyve volt Mayer István esztergomi püspöknek az 1859-ik évre szóló Kalendáriuma. Ezt édesapám annyira megbecsülte, hogy be is kötteté. Ez a derék püspök István bácsi név alatt szerkeszté Kalendáriomait, melyek tele voltak falusi népnek való, *Egy ballépés ezer bajt okoz* s efféle hasznos és erkölcsös történetekkel. Kioktatott arról, hogy kell a fagyott embert életre kelteni; szívre hatóan prédikált a pálinkaivás szomorú áldozatairól, s örök időkre emlékeztetembe vésődött ez a verse:

A pálinka gonosz ital,
Ki azt issza, korán meghal.
Nyáron izzaszt, télen fagyaszt,
Okos ember nem issza azt.”

Az Athenaeum kiadónak szerkesztett naptárak átvették az előző korszakok kalendáriumainak stílusjegyeit. A rendszerint késő ősszel megjelenő naptár mindig az év hónapjait bemutató verses

rigmusokkal kezdődött, majd a következő évre szóló verses jövendöléssel folytatódott. A kalendáriumokban minden hónapot külön fejléc díszített, amely a vadászatot, a szénamunkát, az aratást, a szüretet, a disznóvágást, a vásárpiacot vagy a karácsonyi ünnepet ábrázolta. A naptárrész lapjai közé szabad lapok voltak bekötve gazdasági és családi feljegyzések számára. Ezt követték a hónapokra bontott asztrológiai elemzések, időjárási jóslatok, csillagászati jelenségek, a királyi és császári család bemutatása, háborús történések, hírek járványokról, hitbéli dolgokról, tanácsok a várható termésről, betegségekről, állategészségügyi megfigyelések, majd az országos sokadalmak, vásárok listája következett. Később a vásárok és a közigazgatási tisztinévtárak mellett megjelentek a szépirodalmi szövegek, a rövid elbeszélések és tanító szándékú írások is. A naptárakat számos tetszetős fametszet, karikatúra és fénykép díszítette. A szerzők közül Benedek Elek mellett ott találjuk Donászy Ferencet, Gaál Mózeszt és Jókai Mórt is. Benedek Elek hatására az Athenaeum és a Pallas nagy képes naptára rövid idő alatt elsőrangú könyvvé fejlődött, és mind tartalmánál, mind képeinél fogva a legnagyobb és a legszebb naptárnak tartották, mert terjedelme négyszáz lap fölött volt, művészi képeinek száma pedig rendszerint meghaladta a százat.

Az erdővidéki kalendáriumok

A naptárszerkesztő Benedek Elek 1885-től kezdve számos újságot alapított és szerkesztett Budapesten. A *Nemzeti Iskola* című újság volt az első, amelyet hamarosan követett a *Magyar Kritika* és a *Magyar Világ* című irodalmi lapok elindítása, majd a *Magyarság* és a *Néptanítók Lapjának* szerkesztése. 1889-ben

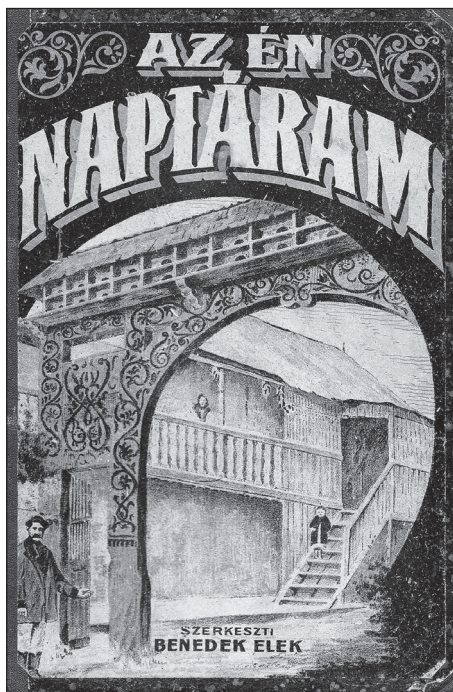
Az *En Újságom* címmel Pósa Lajossal közösen elindították az első irodalmi értékű gyermeklapot. Ezt követte később, 1909-ben, Sebők Zsigmonddal a *Jó Pajtás* gyermekújság szerkesztése. Az újságszerkesztés mellett, tanító céllal, újabb és újabb mesekönyveket jelentetett meg. Verseket, színdarabokat, leányregényeket, történelmi és irodalomtörténeti műveket is írt.

Az első világháború végén közel kétszázezren vándoroltak ki Erdélyből, amikor Benedek Elek szembefordult a menekültáradattal, és Magyarországot hátrahagyva végleg hazatelepedett Kisbácsonba. Visszament, hogy életének hátralevő részében fáradhatatlanul küzdjön az elszakított erdélyi irodalom talpra állításáért és megmaradásáért.

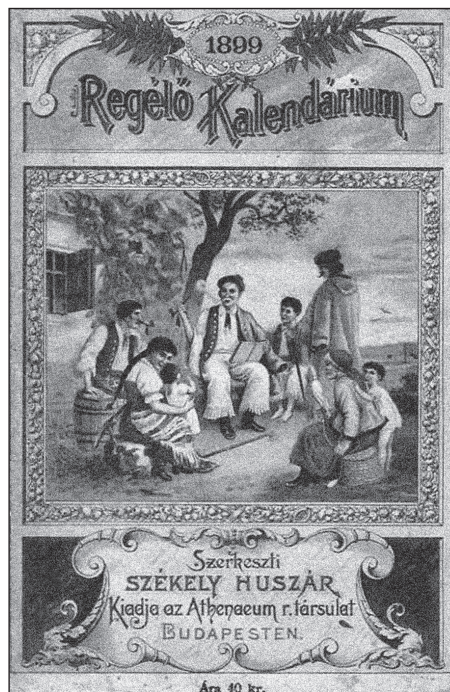
Benedek Elek szívvel-lélekkel csatlakozott a poraiból feltámadó erdélyi magyar irodalmi és társadalmi mozgalomhoz. A Szabó Zsolt szerkesztésében megjelent *Benedek Elek irodalmi levelezése* (I–III.) tanúsága szerint ekkor kezdődött a legnagyobb erdélyi vállalkozása, a ma már legendás hírű *Cimbora* gyermeklap szerkesztésével a kisebbségi magyar gyermeksjátó megteremtése. Ezt viszont megelőzte egy kalendáriumsorozat (*Az én naptáram*, 1922–1926). Így történhetett meg, hogy Benedek Elek első erdélyi könyve nem az 1922-es segesvári és fehéregyházi Petőfi-ünnep után népszerűen megírt Petőfi-életrajz volt, hanem egy kalendárium. Az erdővidéki kisváros, Barót nyomdása, Égető Árpád kereste fel, és előállt azzal a kéréssel, hogy szerkesszen neki a „nagyságos úr” egy kalendáriumot.

A következőt írja 1921. november végén Benedek Elek a fiának, Marcellnek címzett levelében:

„...Igen, van nekem egy baróti kiadóm. Összeütöttem neki egy öt éves kalendáriumot, hogy boldoguljon szegény. Még a

Naptárak Benedek Elek szerkesztésében

nevemet is rátettem. Most imprimálta az első ívet. Brassai nyomdász volt, a háború alatt betűi nagy részét elröbölték, aztán megvette a baróti nyomdát, csak annyi betűje van, hogy egy-két ívet ha kinyom, azt szétszítja, és így tovább! Mit szól ehhez majd Gaál Mózsai¹, ha megtudja, hogy nekem még az ő városában is van kiadóm?...”

Azokban a nehéz, háború utáni időkben kalendáriumot és gyermekújságot szerkeszteni nem volt könnyű feladat. Elek apónak ez mégis sikerült; jó kapcsolataival és kifinomult szervezői munkájával a legjobb erdélyi magyar írókat és költőket nyerte meg *Az én naptáram*nak.

Benedek Marcell a *Magyar író tragédiája 1929-ben* című művében a következőt írta: „Az én naptáram olyan gonddal és lelkiismeretességgel szerkesztett kalendárium volt, amilyen soha azelőtt nem került magyar ember kezébe.” A rendkívül gondosan szerkesztett naptári és általános részen kívül valóban irodalmi értékű olvasmányok egész tárházát adta ez a kalendárium, amelyben nemcsak a legjobb erdélyi írók novellái, versei, tréfiái vonultak fel, hanem Elek nagyapó meséi és régi magyar dalok örökszép versei is. Balázs Ferenc, Baksay Sándor, Balogh Endre, Berde Mária, Bethlenfalvi Pál, Csűrös Emília, Dsida Jenő, Gulácsy Irén, Jancsó Béla, Kós Károly, Molter Károly, Nyíró József, Paál Árpád, Sipos Domokos, Somogyi Endre, Szabolcska Mihály, Szentimrei Jenő, Szeremley Ákos, Szombati-Szabó István, Tamási Áron,

Tompa László, Keresztury Sándor, Sipos Domokos és még sokan mások írtak a baróti kalendáriumba, amely végül összesen öt esztendőért meg.

Jó kapcsolataival és szervezői munkájával kiváló erdélyi írókat és költőket nyert meg Az én naptáramnak.

A naptár sikerét és népszerűségét hűen bizonyítja a következő két történet. Az első Benedek Elek írja Sipos Domokosnak, aki szintén egy naptár szerkesztésének elvállalására szeretné felkérni Elek apót. „Én szíves készséggel vállalkoznám is a naptár szerkesztésére, ha már ez irányban le nem volnék kötve. Tavaly ősszel ugyanis úgyszólván az utolsó pillanatban állított be hozzám egy fiatal nyomdász, aki a szomszédságomban, Baróton települt le, s arra kért, hogy támogassam őt a kezdet kezdetén egy kis naptár szerkesztésével. Részint megkapott a gondolat, hogy Kisbaconban szerkesztődjék és Baróton nyomtatódjék naptár, ahol ezer esztendőn át könyvféle még nem látott napvilágot, s nagy hirtelenében megcsináltam neki ingyen. S bár november végén jelent meg *Az én naptáram*, mind egy szálig elfogyott az ötezer példányos kiadás. A váratlan sikeren felbuzdulva az idén már dupla terjedelmű (160 oldalas) naptárt ad ki, már szedi is a kéziratokat,

sőt a körleveleket is szétküldte. Ebből láthatod, kedves öcsém, hogy a legjobb akarrattal sem vállalhatom a felajánlott szerkesztést, de amennyiben megcsináljátok a naptárt, ha reflektálsz rá, szívesen írok bele egy kis elbeszélésefélé. Érdekes, hogy nemrégiben Keresztury Sándor is effajta tervvel keresett meg (pláne két naptárt akart, magyart és román, magyar és román íróktól), de ezt sem vállaltam, mindössze annyit tehettem, hogy helyet adok a naptárban román írók dolgainak is, megkezdvén ezzel azt az „ismerkedést”, amiről a Keleti Újság-beli levelemben írtam. De valószínű, hogy más formában az ő gondolatából is megvalósul valami még ez évben, az én fiatal, ambiciózus s máról hónapra meggazdagodni nem akaró nyomdászom jóvoltából. A remélhető megvalósulás esetén számítok majd a te tolladra is. Isten áldjon, kedves öcsém, minden jóval. Szeretettel, Benedek Elek.”

Szász István a következő anekdotát jegyezte le a *Háromszék* újság hasábjain: „Benedek Elek, hazatérve Erdélybe, *Az én naptáram* címmel jól szerkesztett és tartalmas kalendáriumot adott ki. A korán megjelenő, vaskos könyvecskének olyan kelendősege volt, hogy már az őszi vásáron elkapkodták a székelyek. Egyszer, a karácsonyi vásáron, Baróton egy öreg atyafi kitámadta Benedek Elekét:

– Hallja az úr! Miféle kalendáriumot csinált maga, hogy karácsonyra már nem lehet kapni belőle? A jó naptárnak még tavaszig is ki kellene tartani!”

1926-ban jelent meg utoljára a baróti kalendárium. Benedek Elek egyre inkább a *Cimbora* szerkesztésével és az erdélyi irodalmi élet vezetésével volt elfoglalva. 1929. augusztus 16-án reggel Benedek Elek a kisbaconi kúria kertjében kaszált, aztán leült levelet írni Szentimrei Jenőnek, hogy beszámoljon a *Cimbora* csődjéről. Elkeseredésében leírta, hogy vissza akar vonulni a közeletről, de a fiatal nemzedéknek azt tanácsolja, hogy maradjanak egységesek, „fő, hogy dolgozzanak”. Aztán félbeszakadt a levél, ezekkel az utolsó szavakkal örökre.

Benedek Elek emlékét, életművét számos kiváló író igyekezett újra és újra megóvni attól, hogy feledésbe merüljön. 1922-ben jelent meg Baróton *Az én naptáram* első kiadása, aminek századik évfordulója alkalmából önálló antológiával állítunk emléket Elek apó naptárkészítő munkásságának.

Jegyzet

¹ Gaál Mózes, 1863–1936, baróti születésű, népszerű ifjúsági író, Benedek Elek barátja, egyidőben szerkesztőtársa.

Nagy Béla |

A kolozsvári Taufferek családi krónikája

Tauffer Johann, a Kolozsváron egykor nagy számban élt Taufferek őse Nyugat-Magyarországról került Erdélybe báró Brukenthal Sámuel erdélyi gubernátornak köszönhetően. Miután az erdélyi főkormányiszéket Nagyszebenből Kolozsvárra helyezték át, Tauffer Johann is átköltözött az erdélyi fővárosba. Utódai itt elszaporodtak, s különösen a 19. században jómódú iparos és kereskedő polgárokként vívtak ki maguknak széleskörű elismerést, a Tauffer névnek pedig dicsőséget.

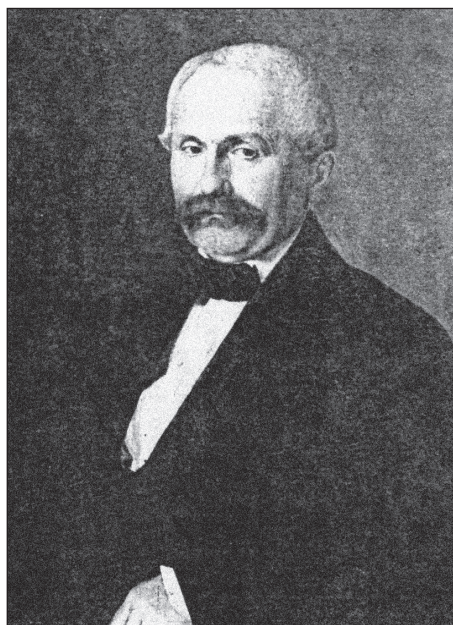
Tauffer János (I.), a családalapító

A kolozsvári Tauffer-dinasztia – kis túlzással talán nevezhetjük annak – megalapítója, eredeti nevén Johann Tauffer, 1752-ben született a nyugat-magyarországi Vas megyében. A német felmenőkkel rendelkező fiatal Johann, miután kitanulta a kárpitosmesterséget, vándorlása során eljutott Bécsbe is. Itt szakmai tudásának tökéletesítése és gyarapítása mellett olyan személyekkel is megismerkedhetett, akik később nagymértékben meghatározták további életének és pályafutásának alakulását. Bécsben ismerte meg többek között a királybíró apjától – eredeti nevén Michael Brekner – magyar nemességet öröklő Samuel Brukenthalt (1721–1803) is, aki akkortájt az erdélyi szászok képviselőjeként és Mária Terézia által kinevezett címzetes gubernális tanácsosként az osztrák fővárosban élt. Az 1762-ben bárói címet szerzett és szenvedélyes műgyűjtő Samuel Brukenthal politikai karrierjének csúcsát az jelentette, amikor 1777. július 26-án kinevezték Erdély kormányzójává. Az akkor Nagyszebenben működő erdélyi kormányzószék (gubernium) első embere nem felejtkezett el bécsi ismerőséről, a fiatal Johann Taufferról, így amikor 1778 és 1788 között

felépítette Erdély egyik legimpozánsabb barokk palotáját, a Brukenthal-palotát, őt bízta meg a kárpitozási és tapétázási munkák elvégzésével – a palota kivitelezői között egyébként megtaláljuk Franz Burger építész, a kolozsvári Simon Hoffmeyer épületszobrászt és Anton Hertzum kőfaragómestert is. A Nagyszebenbe költözött, itt családot alapító Tauffer János (I.) a rábízott belső díszítési és kárpitosi munkák sikeres befejeztével a kárpitosmesterség elismert és keresett szakemberévé vált. Szakmai hírneve mellett vagyona is szépen gyarapodott, részben az anyagi szempontból sem elhanyagolható, jól sikerült házasságának is köszönhetően. Felesége, Elisabeth Halsch (1764–1819) egyike volt annak a két lánynak, aki az akkor Fogaras vármegyei Tömösön élő, gazdag sóbánya-felügyelő kormánybiztos Andreas von Halsch (1702–1769) Katharina von Rignerrel kötött második házasságából származott.

Samuel von Brukenthal kormányzósága idején is igyekezett megőrizni a szászok önrendelkezési jogait, ami a későbbiekben már nem volt összeegyeztethető II. József császárnak a központosított monarchiát megerősítő szándékaival. E miatt az osztrák koronás fő 1787. január 9-i hatállyal felmentette őt kormányzói tisztségéből, és gróf Bánffy Györgyöt (1746–1882) nevezte ki helyette. A gróf kinevezése után – aki azelőtt Kolozsvár főispánja volt, és számos fontos kancelláriai tisztséget (tanácsadó, referens, kincstartó) is betöltött – a Főkormányiszék helyszínét 1790 októberében végleg Kolozsvárra helyezték át. A gróf rangjának és fontos tisztségeinek megfelelő kolozsvári palota építése már 1774-ben elkezdődött Johann Eberhard Blumann nagyszebeni városi építőmester tervei alapján. A család kisebb főtéri háza – amelyhez a szomszédos házas telkeket is felvásárolták – helyére elképzelt barokk stílusú impozáns palota

A kolozsvári Tauffer-dinasztia megalapítója, eredeti nevén Johann Tauffer, 1752-ben született a nyugat-magyarországi Vas megyében.

Tauffer Ferenc (I.)

építkezési munkálatai 1785-re fejeződtek be. A Főtér keleti oldalán, a mai számolás szerinti 30. szám alatt álló gyönyörű egyemeletes palota kivitelezési munkálataiban – kőszobrászat, asztalosmunka, csatornázás, üvegezés stb. – olyan jónevű mesteremberek vettek részt, mint Anton Schuchbauer, Anton Richter, Dominikus Hoffmann, Matkó István, Martin és Michael Honigberger, Johannes Reich és Paul Pischof.¹ A falak tapétázására és a kárpitozási munkák elvégzésére a gróf a Nagyszebenből már általa is jól ismert Tauffert Jánost kérte fel, aki élt is a felkínált lehetőséggel, és családjával együtt valószínűleg 1788 körül átköltözött Kolozsvárra, ahol aztán az 1803. április 20-án letett polgári eskü alapján a város teljes jogú polgárává vált.²

A pazarul berendezett főúri palota – amelynek kivitelezése mintegy 40 000 koronába került – csodájára járt egész Erdély arisztokráciája. Ez persze jó reklámot jelentett Tauffer János (I.) számára is, akinek egymás után ajánlották fel a jobbnál jobb munkákat. Bár Tauffer János (I.) még tulajdonképpen Bánffy György szolgálatában állt, de Wesselényi Miklósné Cserei Heléna (1785–1831) kérésére a gróf átengedte megbecsült kárpitosát egy időre a grófnőnek, hogy elvégezhesse a zsigódi kastély falainak tapétázását.³ Több arisztokrata családtól is kapott megrendeléseket, többek között Wesselényi Farkastól és Wesselényi Jánostól, de dolgozott a keresdi Bethlen és a Teleki családnak, valamint a kolozsvári Tordalagi–Korda háznál és a gyulakutai Lázár udvarháznál is.

Tauffer Jánosnak (I.) és feleségének összesen tíz gyermeke született (ebből az első három még Nagyszebenben), de csak hatan érték meg a felnőttkort: Ferenc Konstantin (1783–1873), János György (II.) (1785–1787), János (III.) (1788–1788), Antónia (1789–1790), Katarina (1791–1791), (János (IV.)) (1793–1856), József (I.) (1795–1882), Anna (1802–1851), Teréz, férjezett Vajda Alajosné (1804–1873), és Róza, férjezett Tilts Jánosné (1810–1875).

A családalapító Tauffer János (I.) tizenegy évi özvegyesség után, 78 éves korában, 1830. április 16-án hunyt el. Felesége 1819-ben távozott az élők sorából. Mindketten a Házsongárdi temető nyugati oldalán, a lutheránus temető fölött kialakított Tauffer-sírkertben nyugsznak. A Tauffer-családfa Tauffer János (I.) által képviselt törzse három férfi, Ferenc (I.), János (IV) és József (I.) leszármazási ágra szakadt.

Tauffer Ferenc (I.) leszármazási ága

Tauffer János (I.) elsőszülött fia 1783. február 8-án látta meg a napvilágot Nagyszebenben, Franz Constantinus Tauffer néven anyakönyveztették. Ő a kereskedői szakmát választotta, és rövid idő alatt a város legismertebb kereskedői közé küzdötte fel magát. Az 1845. évi Kolozsvári Naptárból tudjuk, hogy a Magyar (ma 21 Decembrie 1989) utcai, Vadmacska nevű vendéglő mellett volt fűszer- és porcelánraktára, de szivargyártással és dohánytermékek forgalmazásával is foglalkozott. Pregardt-Barur Teréz Janka nevű feleségétől három gyermeke született: Teréz, Karolina és Ferenc (II.). Vagyonos ember volt, de nem fősvény. Az 1831. évi kolerajárvány idején a gubernátorné kezdeményezte, hogy lássák el élelemmel a szegényeket; így Tauffer János felajánlotta saját konyháját és üstjét 1831. december 24. és 1832. március 31. között azért, hogy a rászorulóknak levest főzzenek. Az 1869. évi lakcímgjegyzék szerint két házzal is rendelkezett, az egyik a Feleki/Tordai út, a másik a Kül-Szappany (ma Tipografiei) utcában volt. Utóbbiban lakott, ezért nevezték Tauffer hídnak a Postakert (ma Cuza Vodă) utca végénél, a Malomárok – ahogy akkoriban nevezték, a Kis-Szamos – fölött átívelő, a Széchenyi (ma Mihai Viteazul) tér felé vezető hidat. A Tauffer hídon át lehetett Felek irányából a Veres hídnak nevezett régi Szamos-hidat megközelíteni, így a hidat az évek során a nagy forgalom miatt gyakran kellett javítani, míg aztán

1896-ban teljesen újjáépítették. A korabeli sajtó is beszámolt erről: „A híd mellett a víz annyira elmosta az utat, hogy a hídról leereszkedő tehersekeret csak az ég kegyelme őrzi a felfordulástól, a vízkiöntés szélén undort gerjesztő sár sötétlik, az utca szélén pedig döglletes [szagot] terjesztő vízzel és iszappal telt árok vonul”.⁴

Tauffer Ferenc (I.) azon kívül, hogy fontos szerepet töltött be a város gazdasági, kereskedelmi életében, kivette részét a város közigazgatási, közeleti életéből is. A városi magisztrátusok 1827. évi jegyzékében oeconomus civitasként, azaz városgazdaként szerepelt, amellyel városhadnagyti tisztség is járt.⁵ E tisztségeket aztán több éven keresztül ő töltötte be, s közben választott polgárként a város Törvényhozó Bizottságának is tagja volt. Az 1851. január 19-én megalakult Kereskedelmi és Iparkamara kereskedelmi osztályának az első elnöke, és ezzel együtt a Kamara alelnöke is.

Tauffer Ferenc (I.) szép kort megélt, 33 évi özvegyesség után – feleségét 1840-ben veszítette el –, életének 91. évében, 1873. július 21-én hunyt el „öregségi végegyengülésben”. Másnap, július 22-én, délután 6 órakor temették el. A Tauffer híd melletti családi háznál felravatalozott koporsónál tartott római katolikus gyászszertartás után az elhunytat a Házsongárdi temetőben helyezték örök nyugalomra. A család által kiadott gyászjelentés szerint: „Egyike volt a város érdemekben gazdag, mindvégig közbecsülésben álló polgárának, kit általános részvét kísér sírjába”. Sajnos a róla készült Jákó Miklós-olajfestmény holléte ismeretlen, a festményről csak fényképmásolat maradt fenn. Tauffer Ferenc (I.) jelentős vagyonán a három utód, Teréz, Karolina és Ferenc (II.) osztozott.

Tauffer Ferenc a kereskedői szakmát választotta, és rövidesen a város legismertebb kereskedői közé küzdötte fel magát.

Az elsőszülött **Tauffer Terézia** (Teréz) (1814–1899) Winkler Ferenchez ment feleségül, akivel a Wesselényi Miklós (ma Regele Ferdinand) utca 9. szám alatti házban laktak. Három leánygyermeket nevelt fel: Adélt, Terézt és Emmát. Utóbbi a MÁV-felügyelő csíkszentmihályi Ferenczy Benőnek (1843–1915) lett a felesége, férje hivatása miatt több

Az óvári Tauffer-házak (Mátyás király szülőháza után)

helyen is éltek – legutoljára Baján, Ferenczy Benőt is ide temették el. Négy saját és egy fogadott gyermekük volt: Hedvig (Ambrózy Tivadarné), Vilmos, Ödön (1867–1898) és Albert Zoltán (1874–1898), aki tartalékos hadnagyként szintén vasúti hivatalnok volt (Kolozsváron temették el), valamint a fogadott fiuk, Jenő (1894–1915). Csíkszentmihályi Ferenczy Benőné az akkor Nyitra megyei Kinorányban élő Hedvig nevű lányánál halt meg, özvegységének harmadik évében, de végakarata szerint a Házsongárdi temetőben temették el 1918. október 26-án. Winkler Ferencné Tauffer Terézia másik két lánya, Winkler Adél (1842–1907) és Winkler Teréz (?–1915) nem ment férjhez. Közös lakásban, a Szép (ma Št. O. Iosif) utca 4. szám alatt laktak.

Tauffer Ferenc (I.) 1819-ben született kisebbik lányának, **Tauffer Karolinának** (férjezett Barabás Károlyné) egyetlen gyermeke, Sárdi Lőrincné Lotti négy gyermeknek adott életet: Ilona, Netti, Ákos és Elemér. Barabás Károlyné Tauffer Karolina 42 évi özvegység után 1895-ben hunyt el, a Bel-Magyar (ma 21 Decembrie 1989) utca 24. szám alatti lakásából kísérték utolsó útjára a Házsongárdi temetőbe.

Tauffer Ferenc (I.) leszármazási ága a Teréz és Karolina között született, szintén Ferenc (II.) névre keresztelt fiú jóvoltából ágazott tovább. **Tauffer Ferenc (II.)** 1816. április 14-én született, keresztségben az Eduardus Franciscus nevet kapta. Ferenc (II.) apjához hasonlóan kereskedéssel foglalkozott, és

egyike volt a város legszorgalmasabb kereskedőinek. Először gazdasági növény- és virágmagokat árusított, később pedig már jobbára hazai és külföldi gyártmányú gépeket – konkolyozókat, javított szerkezetű cséplőgépeket, üszögelválasztó rostákat, morzsolókat, szecska- és répvágó gépeket stb. – forgalmazott.⁶ A Belső-Közép/Deák Ferenc (ma Eroilor) utca 6. szám alatti ún. Folly-házban volt üzlethelyisége 1883-ban. Egyike volt azoknak, akik 1855-ben indítványozták egy „hitelegylet” megalapítását a kereskedelmi és iparkamarában. Az ötletet felkaroló Gámán Zsigmond kamarai elnökkel közösen kidolgozta az alapszabály-tervezetet – miután a kormány jóváhagyta azt, 1858. május 2-án megtartották az alakuló gyűlést, amely Tauffer Ferencet (II.) a pénzügyintézet igazgatójává választotta. „Az igazgató már akkor a legnépszerűbb emberek közé tartozott és praktikus szelleme, fáradhatatlansága az intézet gyakorlati berendezésénél, a kisegítő és takarékpénztárt csakhamar a legvirágzóbb és legtekintélyesebb pénzügyintézetté emelte. 1883-ban az intézet fennállásának 25 éves jubileumán ő felsége a koronás arany érdemkeresztrel tüntette ki Tauffer Ferencet. Az érdemrendet Eszterházy Kálmán gr. akkori főispán tűzte fel a kitüntetett férfiú mellére. A kisegítő pénztár pedig lefestette igazgatója arcképét s azt helyiségébe helyezte el.”⁷ A pénzügyintézet Bel-Magyar (ma 21 Decembrie 1989) utcai emeletes székházában adták át az érdemrendet, illetve itt leplezték le a

Kőváry Endre által megfestett arcképet 1883. március 17-én. A kitüntetés átvételét Tauffer Ferenc (II.) e szavakkal köszönte meg: „Midőn 1830-ban a szülői háztól kiléptem, atyám három tanácsot adott: szeresd hazádat, szeresd városodat, s becsüld meg a nevet, mit még a múlt században családodtól kaptál. Ezeket azonban csak úgy érheted el, ha becsületes, szorgalmas és mindenki iránt előzékeny lész. – A magos kitüntetésről értesülve, számot vettem magammal, hogy mit tettem én meg abból, mire atyám intett, s legyen szabad szerénységgel nélkül megvalanom uraim, hogy követtem atyám tanácsait. Ám ez kötelesség volt, miért a kitüntetésben nem jutalmat fogadok el, hanem elismerést, mint ezt a méltóságos főispán úr is hangoztatta.”⁸ A hitelintézet igazgatói tisztségén kívül – amelyet haláláig betöltött, majd Kőváry László lett az utódja – tagja volt a városi törvényhatósági bizottságnak, a hitelbank-felügyelő bizottságnak, de a Sétatér Egylet elnöki tisztségét is betöltötte.

„A kisegítő és takarékpénztárt csakhamar a legvirágzóbb és legtekintélyesebb pénzügyintézetté emelte.”

Tauffer Ferenc (II.) 1846-ban alapított családot, a mindössze 15 éves szászfenesi Lázár Helénát (1831–1918) vette feleségül, akitől négy gyermeke született: Ferenc (III.), Lenke, Lajos és Ákos. Saját gyermekéül fogadta és nevelte fel sógornőjének, Rigó Frigyesné Lázár Klárának a lányát is, Annát. Tauffer Ferencnek (II.) a Bánffy-palota szomszédságában lévő főtéri, úgynevezett Tivoli-házban – az épületet a Főtér rendezése során lebontották – lakott, innen kísérték utolsó útjára 1888. július 4-én, és helyezték örök nyughelyére a Házsongárdi temetőben. Özvegyen maradt felesége a későbbiekben Budapestre költözött lányához, Lenkéhez. Itt halt meg, és a Kerepesi úti temetőben temették el. Gyermekeik közül **Tauffer Lenke** (1850–1924) bölöni Mikó Imre fiához, Mikó Miklóshoz ment feleségül, akitől négy gyermeke született: Ilona (1869–1896), Miklós (1871–1889), Gábor (1874–1942) és Ferenc (?–?).

A Tauffer Ferenc (I.) leszármazási ág utolsó egyenes ági, Ferenc nevű leszármazottja, **Tauffer Ferenc (III.)** 1849-ben született. Ő is a pénzügyi világban,

A zsidói Wesselényi-kastély Vörös szalonja

a Kolozsvári Takarékpénztárnál kezdte rövidre sikerült pályafutását, ahol pénztárnokként tevékenykedett. 29 évesen, 1877. október 8-án, ötévi házasság után hunyt el. Gyermektelen özvegye, az örmény származású Korbuly Irma később a marosvásárhelyi születésű, de az idő tájt Kolozsváron élő lapszerkesztőhöz és jó nevű íróhoz, Petelei Istvánhoz ment feleségül.⁹ **Tauffer Lajos** (1851–1919) volt Tauffer Ferenc (II.) másodszülött fia, földbirtokosként volt számontartva. A Mezőségen, Teke környékén voltak birtokai. Az EMKE tekei fiókszervezetének volt a választmányi tagja. Császár Ilonát vette el feleségül, akitől tíz gyermeke született, de közülük csak hét érte meg a felnőttkort: Ilona, férjezett Vékony Jenőné (Vékony Jenő Dész polgármestere volt); Ferenc (IV.); Albert (róla nincsenek adataink); ifj. Lajos; Ákos, aki 1921-ben, 34 évesen öngyilkos lett; Sarolta, férjezett Zannathy Gáborné (1895–1935); és Margit (1898–?). Ez utóbbi kétszer ment férjhez, az első férje dr. Veress Ákos, míg a második Szathmáry Sándor volt.

Tauffer Ferenc (IV.) 1881-ben született. Jogot végzett, Désen volt ügyvédi irodája. Mindössze 33 évesen, 1915. június elsején halt meg a kolozsvári egyetemi klinikán. A klinika halottas kápolnájában ravatalozták fel, de Désen, a Rózsa-hegyi temetőben temették el. Bod Ilona nevű feleségétől két gyermeket hagyott hátra, Ferencet és Klárát. **Ifj. Tauffer Lajos (1885–1956)** vasúti – MÁV-, majd CFR-felügyelőként Désen teljesített szolgálatot. Első feleségétől,

a 18. életében, 1910-ben elhunyt Veszprémi Júliától – akit a dési „nagy temetőben” temettek el – egy Olivér nevű fia maradt hátra. Másodszer a mezőtúri Kolozsvári Máriát vette feleségül, akivel három közös gyermekük lett: Ferenc (tanító volt, Fehér Ágnes nevű feleségétől nem volt fiú utódja), Ágnes, illetve Gyula (1923–2007). Ez utóbbi Désen látta meg a napvilágot. A Kolozsvári Magyar Kir. Állami Gimnáziumot 1941-ben végezte el, majd a budapesti József Nádor Műszaki Gazdaságtudományi Egyetem mérnöki és építésmérnöki karának mérnöki osztályán szerzett diplomát 1946-ban. Miután hazatért Kolozsvárra, a Vasúti Műhelyeknél helyezkedett el. Suhajda Éva (1922–2011) nevű feleségétől két gyermeke született: Judith (1949) és László (1951). Mindketten Kolozsváron élnek.

**Tauffer Lajost
földbirtokosként
tartották számon.
A Mezőségen,
Teke környékén
voltak birtokai.**

Tauffer Ákos, Tauffer Ferenc (II.) legkisebbik fia 1859-ben látta meg a napvilágot. Apjához hasonlóan a pénzügyi világban, a Leszámitó Bank igazgatójaként tevékenykedett. Későn, 1901-ben nősült, a kétgyerekes özvegy ifj. Csermák Jánosné Ormos Matildot vette el

feleségül. Nem egészen háromévi házasság után, életének 44. évében, 1904. augusztus 29-én érte a halál.

Tauffer János (IV.) leszármazási ága

A felnőttkort megért fiú, János (IV.) már Kolozsváron született 1793-ban, Tauffer Ferenc (I.) után. A 19. század első felében Kolozsvár egyik legismertebb és legbefolyásosabb kereskedői között tartották számon. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy „a nemesi és a főnemesi osztály számára” alakított Kolozsvári Casino, az úgynevezett „úri kaszinó” a tagjai sorába fogadta. Tauffer János (IV.) folytatta édesapja mesterségét. 1817. augusztus 13-án, a polgári eskü letétele után teljes körű kolozsvári polgárjogot szerzett, vele együtt pedig közös kárpitósvállalkozást, üzletet üzemeltetett. Az 1830-as évek végén megalakult Kolozsvári Kereskedő Társaság első, 1838. december 23-án tartott közgyűlése a társulat egyik választmányi tagjává választotta. Ugyancsak ő töltötte be a társulat iskolafelügyelői tisztségét.¹⁰ Apjától József nevű testvérével együtt több házat is örökölt. Ezekről az úgynevezett Tauffer-házakról és történetükről Kelemen Lajos a *Pásztortűzben* így ír: „Az új-klasszikus ízlés egyik legnagyobb és legjobb kolozsvári alkotása az Óvárban, a Mátyás király szülőházától keletre, ezzel szemben álló saroképület, a régi Tauffer-ház. Csinos arányai a nem nagyon széles utcában is érvényesülnek. Tágas szobái nemcsak az új-klasszikus építészeti felfogásnak, hanem a jó módnak is emlékei. Az óvári sarokház keleti szomszédja szintén a Taufferké volt [a Torony/Bocskai (ma Sextil Pușcariu) utca 1. és 3. szám alatti házokról van szó – szerz. megj.] szintén új-klasszikus ízlésű épület, úgy, hogy ha a törpebb fedél s a kisebb falívek és ablakok nem különböztetnék meg nyugati sarokszomszédjától, a stílus után a felületes szemlélő a kettőt könnyen egy épületnek nézhetné. De az övék volt a Mátyás-király utcának a főterre néző keleti sarokháza is, melynek kapuján egy megcsonkult díszes névbetű most is őrzi az építető Tauffer János emlékét. Az óvári Tauffer-sarokház több mint száz évvel ezelőtt épült s új korában Kolozsvár szellemi és társadalmi életében az a nevezetes szerepe volt, hogy első gazdája, Tauffer József, jómódú kereskedő, e ház egyik termében nyitotta meg az első kolozsvári polgári olvasót. Évi 6 Ft. befizetése mellett hazai és külföldi lapokat és folyóiratokat lehetett itt olvasni. E magánolvasó

Kolozsvár égése 1876-ban. Kép: Vasárnapi Újság, 1876. május 21.

helyiség látogatóiból alakult meg 1838 őszén a kolozsvári polgári társalkodó, melyből aztán a kolozsvári Magyar Nemzeti Kaszinó fejlődött. A főépülettől északra eső szomszédos kis emeletes ház is ide tartozott. Előbb földszintes épület volt s ónodi Veress Ferenc, a híres kolozsvári fényképész, a színes fényképezés egyik úttörő kísérletezője építtetett reá emeletet és évekig itt tartotta műtermét. A főépület egyes részei idővel – főleg házasságok révén – elkerültek a Tauffer család kezéről, s 1920-ban az egészet dr. Schilling Dezső vásárolta meg. Az emelet vaserkélyét már ő készíttette. Most a földszint saroktermét üzlethelyiségnek alakíttatta át, s egyik ablak helyére a sarkon ajtót vágatótt. Az épület stílusán azonban külsőleg sem ez, sem a régi kapubejáratnak évekkel ezelőtt szobákká való átalakítása nem változtatott.¹¹ Ugyancsak Tauffer-házként emlegették az 1840-es években a Magyar (ma 21 Decembrie 1989) utca 16. szám alatti házat is, ahol Tauffer János (IV.) lakott.¹²

Tauffer János (IV.) nevéhez fűződik a Házsongárdi temetőben a Tauffer-sírkert megnyitása, amelynek első lakói szülei voltak, s amelyben ő és a Tauffer családok több tagja is nyugszik – János (IV.) 1856. október 3-án, utód nélkül hunyt el. Az ide temetettek nyughelyét patinás kövek jelzik, amelyek közül a legrégebbi az 1819-ben elhunyt Elisabeth Taufferé, János (IV.) édesanyjaé. A legdíszesebb a saját sírköve: a kifáragott szobor a kisdedet a karján tartó Szűzanyát ábrázolja. A keresztben végződő művészi sírkő kivitelezője nem

ismeretes. A sírkő nyugati oldalán ez a szöveg olvasható:

A CSALÁDI SZERETET S HŰ
EGYETÉRTÉS
ESZKÖZLÖJÉNEK PORAIT FEDIK
E HANTOK
FORRÓ ÉRZELME TULTERJEDT
EZ ÉLETEN
MERT A
TAUFFER CSALÁD VÉG-
NYUGHELYEÜL
E KERTET Ő SZERZÉ
HOGY ROKONOKUL KÖRÜLÖTTE
PIHENVÉN
HALÁL S AZ UJ ÉLETBEN
ÁLLANDÓAN EGYÜTT LEGYÜNK

Tauffer József (I.) leszármazási ága

A kárpitosmesterséget kitanuló Tauffer József (I.) bátyja, János (IV.) után három évvel, 1796. szeptember 15-én, Kolozsváron született. Kárpitosként dolgozott a Telekieknek (1823), a Redut felújítása során ő végezte el a kárpitosmunkákat (1825). A korabeli feljegyzések szerint szállított kárpitozott diófa ülőgarnitúrát a marosvásárhelyi zenélő kút készítőjének, Bodor Péternek is, aki aztán az értékes bútorért „hamis bankókkal fizetett a Szent Márton-napi sokadalomkor”.¹³ A 19. század közepén ő volt a Redut egyik bérlője és a temetési társulat igazgatója.¹⁴ Hosszú élete során – 87. életévében hunyt el 1882. július 5-én – fontos szerepet töltött be a város gazdasági és társadalmi életében egyaránt. Bátyjához hasonlóan tagja volt a

Kolozsvári Casinónak, de onnan kiválva kezdeményezte a Polgári Társalkodó (a Kolozsvári Kör, majd a Nemzeti Kaszinó elődje) megalapítását, amelynek első elnökéül 1838-ban Méhes Sámuelét választották. Tauffer József (I.) a társalkodó egyik igazgatójaként tevékenykedett – bátyja, János (IV.) volt a pénztáros –, és saját, Torony utcai házát bocsátotta az egyesület rendelkezésére. Tagja volt a Pataki József főjegyző vezette tizenegy tagú bizottságnak, amely Pesten, 1848 augusztusában eljuttatta a kolozsváriak kérelmeit az Unió bizottságához.

Huszonnégy éves korában nősült, feleségétől, Bruckner Rozáliától (1806–1851) kilenc gyermeke született, hat fiú és három lány. A lányok, Kiss Mórné Mária (1834–1910), Todorffy Jánosné Lujza (1837–1898) és Tóth Józsefné Róza (1838–1907) utódok nélkül hunytak el. Ez utóbbinak a férje volt Tóth József (1840–1901), a Nemzet Színház volt főpénztárosa és intendánsi titkára, aki önkezüleg vetett véget saját életének. Tóth József is a Tauffer-sírkertben alussza örök álmát. A nyughelyét őrző sírkőre ezt a feliratot vészték: „Itt nyugszik a jó szív és a szeretet, ki az álbarátok áldozata lett. Margitai Tóth József 1840–1901. Ez emléket készíttette nővére Juliette. Tied a nyugalom, enyém a fájdalom.”

Tauffer József (I.) fiai, Eduárd, József (II.), János (V.) Gyula és Adolf is a város jeles polgáraivá váltak – Sándor (1828–1878) fia volt a kivétel, aki öngyilkos lett.

**Az óvári Tauffer-sarokház
több mint száz éve épült,
és itt nyílt meg az első
kolozsvári olvasóegylet.**

Tauffer Eduárd (1822–1880) nagyapja és apja nyomdokain haladt, és ő is Kolozsvár ismert kárpitosai közé tartozott. Ő végezte el gr. Mikó Imre megrendelésére az újjáépített marosújvári Teleki–Mikó-kastély kárpitozási és tapetázási munkáit. 1853-ban feleségül vette Máyer Lottit, de a házasságból nem született utód.

Az 1825. november 24-én született **Tauffer József (II.)** az első a Taufferek közül, aki cukrászmesterséggel kezdett foglalkozni. A 19. század közepén a cukrászdák – vagy ahogy akkoriban nevezték, a cukrászatok és cukrászboltok – még nem voltak teljesen elkülönült, csak édességeket és süteményeket kínáló vendéglátó egységek, hanem az ételek és italok mellett igyekeztek a vendéglők kínálatát ezekkel

A Fő tér déli sora. Jobbról a második házban nyílt meg a Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank

a cukrászati termékekkel szélesíteni. Ilyen üzletet működtetett Tauffer József (II.) is a Főtéren a Plébániaház mellett, a 14. szám alatti egykori Wesselényi-ház földszintjén. Borkereskedéssel is foglalkozott, az óvári Tauffer-házban nyitott borüzletet 1850 körül, de bőr-, len- és gyapjúáru üzletet is működtetett a Fő tér 22. szám alatti Stampa-házban. Tagja volt a Törvényhatósági Bizottságnak, valamint kereskedelmi és iparkamarának, és benne volt az Iparos Olvasó Egylet (később Iparos Egylet) vezetőségi bizottságában. Feleségétől, Nemessányi Katalintól több gyermeke is született: Géza, Leontina, Ilona, Endre, Katalin, Irma, Etelka, Dezső, Margit és Béla. A legidősebb lány, **Tauffer Leontina (1860–1905)** a közismert kolozsvári Andrásófszky család egyik sarjával, Edével, a Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank váltóházának későbbi vezetőjével kötött házasságot 1885. október 25-én. Három gyermek maradt utána: Géza, Ede és Katalin. **Tauffer Ilona (Ilka)** a házasságkötés idején (1882. április 30.) a még csak egyetemi tanársegéd dr. Benel Jánoshoz (1855–1915) ment feleségül, aki a későbbiekben szép karriert futott be a város egyik jeles orvostudoraként. Az egyetemen magántanárként oktatott, a kereskedelmi társulat kórházának 25 éven keresztül volt orvosa, a Mentő Egyletnek főorvosa, az Erzsébet Mária Vörös Kereszt Kórháznak pedig igazgatója – elért eredményei miatt kinevezték királyi tanácsosnak, és a Ferencz József-rend lovagja lett. Házasságukból három leány született: Ilona, Ibolya és Elvira.

Tauffer Katalin magyarnagysombori Sombory András (1861–1898), almási

járásai főszolgabírónak lett a felesége, akitől két fia született, László és András. **Tauffer Irma** 1902. január 4-én ment nőül K. Keresztesy Kálmán papíráru-kereskedőhöz. **Tauffer Etelka** nem érte meg a felnőttkort. **Tauffer Margit** 1895. október 8-án kötött házasságot ifj. Tamásy Péter földbirtokossal, tartalékos honvédhusszárral – a frigyük volt Kolozsváron az első polgári esküvő, és ezért nagy szenzációnak számított az akkori időben. Sajnos az anyagi gondoktól mentes, boldognak ígérkező házasságnak a fiatal férj korai halála vetett véget. A szépreményű fiatal földbirtokos életének 33. évében, a harmadik házassági évfordulót követő héten, 1898. október 14-én hirtelen elhunyt, magára hagyva fiatal feleségét, és az időközben, 1897-ben megszületett kislányát, Margitkát. A fiatal özvegy a későbbiekben újra férjhez ment – ugyanazon a napon volt az esküvője, mint testvérének, Irmának. Második férje és lányának nevelőapja ifj. dr. Almay Károly volt, id. dr. Almay Károly (1812–1875), Dés város törvényszéki főorvosának, a 32. honvéd zászlóalj tartalékos ezredorvosának, illetve feleségének, literati Bányai Karolinának a fia. Ebből a házasságból négy gyermek származott: Károly (1902), Karolina (1904), Magdolna (1906) és László (1913).¹⁵ A fiúk közül a legidősebb, **Tauffer Géza** (1855–1924) bőrkereskedő volt. Az óvári Tauffer-házban lakott, üzlete az Unió (ma Memorandumului) utca Fő tér felé néző, jobb oldali sarkán volt. Legnagyobb szenvedélyei közé tartoztak a lovak, „mikor két tüzes lovával végig robotott a Sétatéren, utána fordult az egész város. [...] Másfélmillió aranykorona hadikölcsönt

jegyzett a Leszámító Banknál. [...] Mikorra a háború véget ért, Tauffer Géza meghalt, és a vagyon az örökösök között elkallódott”.¹⁶

Az 1863-as születésű **Tauffer Endre** Budapestre költözött, ahol a Cs. és Kir. Szab. Hermanetzi Papírgyár rak-tártisztviselője volt. Itt is halt meg 1899. augusztus 12-én, de Kolozsváron a családi sírkertbe temették. **Tauffer Dezső** vaskereskedéssel foglalkozott. 1890-ben nyitotta meg a Fő tér 8. szám alatt, az egyemeletes eklektikus sarokház – helyébe épült a ma is álló Sebestyén-palota – földszintjén az üzletét, ahol fémből készült ipari és háztartási árucikkeket forgalmazott. Sajnos az 1930-as évek idején dúló gazdasági válság és a tisztességtelen üzérkedés őt sem kímélte. „A vaskartell, amelynek élén a vörös kalóznak nevezett Max Auschnitt áll, azt a módszert kezdte gyakorolni, hogy tönkretette a vaske-reskedőket, üzleteiket megszerezte, és azután a kereskedőket saját üzleteikben alkalmazta, mint segédeket. Ehhez rengeteg pénz kellett, de Auschnittnak volt és ebben a rabló hadjáratban kitűnő társa akadt a külföldi »Kern Co. Continentale« világcégben, amely mögött a witkowitzi vasművek állottak. Tervük kitűnően sikerült és egy szép napon az összes romániai vaskereskedések urai voltak. Tauffer üzletét is így szerezték meg és Tauffer egy darabig mint alkalmazott volt kénytelen saját üzletében dolgozni, amíg azután a kartell urai innen is ki nem tették.”¹⁷ Teljes nyomorban halt meg. Tauffer József (II.) legkisebb fia, **Tauffer Béla** életéről nem állnak rendelkezésünkre pontos adatok.

A bőrkereskedő Tauffer Géza legnagyobb szenvedélyei közé tartoztak a lovak.

Tauffer József (II.) 1877. december 3-án hunyt el, két napra rá kísérték utolsó útjára a Torony utcai házából, és helyezték örök nyugalomra a Tauffer-sírkertben. Főtéri bőrkereskedését özvegye nem adta fel, fiai, Endre és Géza vezették tovább.

Tauffer János (V.) 1831-ben született, Józsefhez (II.) hasonlóan cukrászattal foglalkozott. A hat évvel idősebb bátyjától fokozatosan átvette az 1858-ban alapított főtéri cukrászda irányítását, ahol a sütemények, édeségek, italok, kávék fogyasztása mellett lehetőség volt tekészésre, és több

Kéler Ilona fényképe

mint negyven magyar, német, francia, román politikai, szépirodalmi lap és képes folyóirat olvasására. A cukrászat minden nap a legfrissebb süteményekkel, kalácsokkal, hideg és meleg kávékkal várta a vendégeit. Tauffer János a süteménykészítést, tortarendelést lakodalmakra, de társas ebédekre is szívesen vállalta. Tauffer cukrászata 1873-tól kávéházként is működött, és a híresen olcsó reggelik mellé az „olcsó, finom kávé” törökösön főzték. Tauffer cukrászatában az ételkínálat is változatos volt. Minden nap, tizenegy órától farsangi és bécsi fánkot szolgáltak fel helyben vagy megrendelés útján. Reggel tíz órától délután egyig friss háché pástétomok és íróasztalban sült füstötlen virslik ízletes választéka várta a vendégeket, továbbá sült „vestfáli” sonka, mellé valódi sashegyi és budai bor. Tauffer János már közvetlenül június előtt igyekezett valami újat nyújtani vendégeinek, májusban bevezette nagy mennyiségben és széles választékban a legújabb divatú fagyaltformákat, új ízvilágú édesítésben és friss aromákkal. A kolozsvári vendéglátás élén álló Tauffer János üzleti sikerét a nagy választék és jó minőség mellett az olcsó áraknak is köszönhette. Cukrászatának egy fióküzletét a sétateri kioszkban is berendezte, ahol a jól fűtött helyiségben naponta friss süteményeket, meleg kávé, teát és vegyes likőröket fogyaszthatott a korcsolyázó közönség.¹⁸ Vásár- és ünnepnapokon az Iparos Egylet főtéri székházával szemben lévő nagy sátorban is kínálta finomabbnál finomabb készítményeit.

A Tauffer és Veres fényképészetében készült fényképek hátlapja

Sajnos a főtéri kávéházzal egy fedél alatt működő cukrászatának megvolt a hátránya is: a közvélemény „a füstös Tauffer”-ként emlegette. Szabó Dezső szerint „arról volt híres, hogy a süteményei annyira magukba szívták a nagyreszt középiskolás vagy egyetemi diákok dohányfüstjét, hogy megevésük szintén a nikotinszenvedélyt elégítette ki.”¹⁹ 1891. március 30-i hatállyal a kávéházat megszüntette, ezután csak cukrászdként működött tovább.

Tauffer cukrászatában az ételkínálat is változatos volt. Minden nap, tizenegy órától farsangi és bécsi fánkot szolgáltak fel.

Tauffer János (v.) élete során több helyi szakmai és kulturális egyesületben is tevékenykedett. A Kolozsvári Ipari Ifjúság Önképző és Betegsegélyző Egyletében a pénztárnoki tisztséget töltötte be. Tagja és egyben alelnöke is volt az Iparos Egyletnek, de 1877-ben Benigni Sámuel elnökké választásakor erről a tisztségéről lemondott. Ezzel egy időben a Polgári Dalegyletnek is az alelnöke volt. Tizennégy éven át ő vezette az 1868-ban a Nemzeti Szálloda sörcsarnokában megalakult kolozsvári Pincér Egyletet. 1883-ban mondott le a tisztségéről, átadva helyét Nagy Gábornak. Az 1883. január 30-án megtartott közgyűlés érdemei elismeréseként az

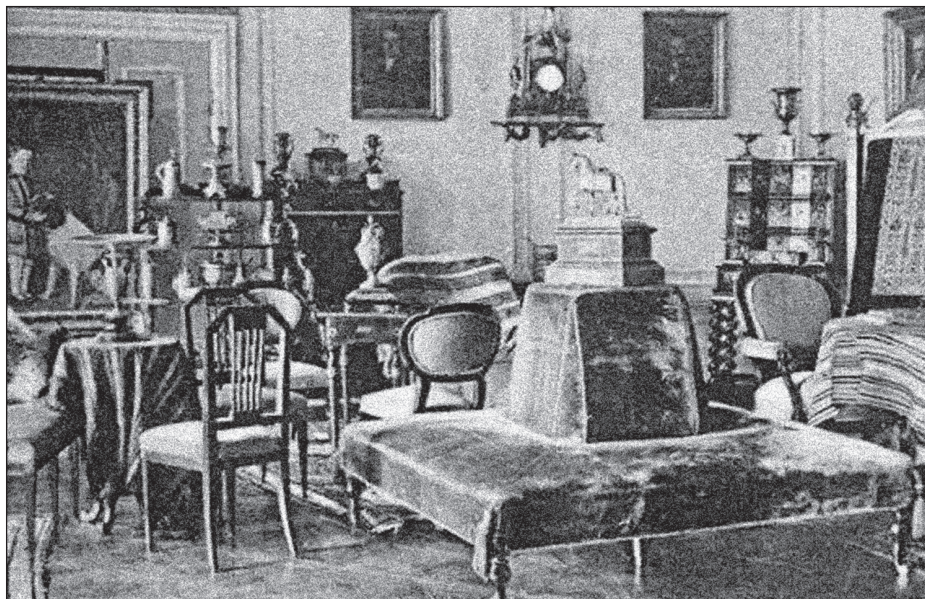
egylet első elnökét tiszteletbeli elnöké-nek választotta.²⁰

Tauffer János (v.) felesége, Linder Józsefa (1839–1881) fiatalon, huszonöt évi házasság után költözött ki örökre a Tauffer-sírkertbe. Négy leánygyermek maradt utána, akik közül **Tauffer Jozsefa** (1862–1865) nem érte meg a felnőttkort. **Tauffer Róza** (1861–1890) dr. Dezső Béla fiumei tanárhoz ment feleségül, de házasságuk rövidesen válással végződött. Bánatában saját kezével vett véget életének, árván hagyva Béla nevű fiát, aki 14. életévének betöltése előtt hunyt el. **Tauffer Mária** Horváth Lajos nevű férjétől két gyermeke (Margit és Erzsébet) született. **Tauffer Ilkát** 1877-ben Kloes Adolf uradalmi erdőmérnök vette feleségül. Tauffer János (v.), a Tauffer cukrászok közül a legismertebb, huszonkét év özvegyiség után 1903-ban halt meg fiú utód nélkül.

Tauffer Gyula 1832-ben született második fiúgyermekként. Felmenőivel és rokonaival ellentétben nem iparos vagy kereskedő lett, hanem fényképész. A híres kolozsvári fényképész és kísérletező Veress Ferenc mellett ismerte meg a fényképezés titkait. 1865-ben nyitotta meg saját fényképészeti műtermét az óvári Tauffer-házban. 1866-ban az ismert festőművésszel, Kóváry Endrével társult, aki néhány évig a fényképek kiszínezésében működött közre. 1874-től a felújított műteremben Veress Gyulával dolgozott együtt. 1882-ben Debrecenben nyitott műtermet, amelyet három évig működtetett. Az óvári műtermét Kovács Albert fényképész vette át, majd Feismantel Frigyes, később pedig Adler Aladár. Tauffer Gyula műtermében az évek során számos akkori híresség, közismert személyiség és tehetősebb polgár megfordult, akiről az elismert fotográfus kiváló felvételeket készített – többek között Egressy Ákos és Kéler Ilona színművészekről, Szathmári Pap Károly festőről, fényképészről, valamint Szabó Dezső íróról is. Ezek közül több fénykép mind a mai napig fennmaradt. Tauffer Gyula felvételt készített Sárdi Istvánnak az 1876-os, *Kolozsvár égése* című olajfestményéről, amely a nagy kolozsvári tűzvész²¹ örökítette meg. „A drámai hatású képen – melynek eredetije elveszett – hatalmas lángnyelvek törnek az égig, míg az előtérben leégett háztetők kéményei meredeznek. Mivel a festményt nehezebb lett volna Pestre szállítani, Tauffer Gyula kolozsvári fényképész készített róla felvételt, s ezt tette át fametszetű dúcra Pollák Zsigmond a *Vasárnap* Újság számára. A fényképről azután

Dombormű Tauffer János (IV.) sírkövén

A zsibói kastély kék szalonja

levelezőlap nagyságú másolatokat készíttettek és terjesztették.”²²

Tauffer Gyula 1869-ben nősült meg, Kis Antóniát vezette az oltárhoz. Öt gyermekük született: ifj. Gyula (1871–1923), Irén (1873–?), Rezső (1876–1936), Ernő (1880–?) és Elemér (1885–1935). **Ifj. Tauffer Gyula**, a MÁV felügyelője kétszer nősült. Első feleségétől, Bilimei Broniszlavától (Málisch Lajos nevelt lánya) öt gyermeke született: az elsőszülött fiú a háborúban eltűnt, Mária (1900–?), legifjabb Gyula (1902–?), Andor (1904–) és Margit (1908–?). A második nejétől, Vég Margittól még két gyermeke lett, Éva (1913–?) és István (1916–?). **Tauffer Elemérnek** (1885–1935) – aki önkezűleg vetett véget életének – három gyermeke maradt hátra Szigeti Ilona nevű feleségétől: Ilona, Sándor és Miklós. Utóbbinak, Tauffer Miklósnak (1908–1975) volt a lánya az ismert magyar színésznő, Tanai Bella. Tauffer Gyula 1890-ben hunyt el, ő is a Házsongárdi temető Tauffer-sírkertjében nyugszik.

Az 1842-ben született **Tauffer Adolf** is cukrászként öregbítette a Taufferek hírnevét. Cukrászatát az Unió (ma Memorandumulvi) utcában nyitotta meg 1872-ben, de rá három évre a Híd/Wesselényi (ma Regele Ferdinand) utcába, az Európa szálloda melletti Steicher-féle házba költöztette át. A kávéházakként is működő cukrászdákkal ellentétben nála tilos volt szivarozni.

A Wesselényi utca 3. szám alatt lakott. Innen kísérték utolsó útjára 1896-ban a Házsongárdi temetőben található Tauffer-sírkertbe, majd hat évre rá feleségét, Osztermann Máriát (1848–1902) is. Négy gyermekük volt: Mária, József (VI.), Róza és Lujza. **Tauffer Mária**

(1874–?) Orbán Lajos városi anyakönyvvezetőhöz ment feleségül, akitől két gyermeke született, Lajos és Béla. Mindketten a fiatalon elhunyt Spáda János ismert kolozsvári építész lányai közül választottak maguknak feleséget. **Tauffer Róza (1877–?)** Répáy Dániel tanárnak, a kolozsvári tanügyi és nevelésügyi bizottság elnökének lett a felesége, míg **Tauffer Lujza (1880–?)** Zsille Jánoshoz ment nőül. **Tauffer József (VI.)** (1875–1934) életéről nem állnak rendelkezésünkre bővebb adatok.

A családalapító Tauffer Johannesnek kései leszármazottai ma is élnek Kolozsváron, sokan közülük Magyarországon is. És vannak rajtuk kívül szintén olyan Taufferek is, akik egy másik kolozsvári Tauffertől, Tauffer Károlytól, a 19. században élt egykori bőrkereskedőtől származathatók, és akik nem a kincses városban, hanem a Kárpát-medence más régiójában szereztek dicsőséget a Tauffer névnek. De ez már egy másik történet.

Ezúton is szeretnék köszönetet mondani Tauffer Lászlónak, a családalapító Johann Tauffer egyenes ágú leszármazottjának, hogy emlékeit és a tulajdonában levő családi iratokat és fényképeket megosztotta velem, és közlésüket lehetővé tette.

Jegyzetek

- 1 B. Nagy Margit: *Reneszánsz és barokk Erdélyben*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1970.
- 2 B. Nagy Margit: *Stílusok, művek, mesterek*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1977.
- 3 *A zsibói kastély*. https://adatbank.ro/html/alcim_pdf6221.pdf
- 4 *Ellenzék*, 1896. 10. 19. XVII. évf.

5 Bartók István: „A polgári rend művelődésének eszközlésére...”. *Művelődés*, 2018. április, LXXI. évf.

6 Róth András Lajos: *Mezőgazdasági gépkínálat Erdélyben a XIX/XX. század fordulóján*. https://www.academia.edu/6017083/Mez%C3%B5gazdas%C3%A1gi_g%C3%A9pk%C3%ADn%C3%A1lat_Erd%C3%A9lyben_a_XIX_XX_sz%C3%A1zad_fordul%C3%B3j%C3%A1n 7 *Kolozsvár*, 1888. 07. 02., II. évf., 149. szám 8 *Magyar Polgár*, 1883. 03. 02., XVII. évf., 65. szám.

9 Nagy Béla: *Képtelen álmom, avagy utcát nevezhetnének el Kolozsváron Petelei István íróról*. *Szabadság*, 2012. 02. 09.

10 Lásd Bartók István: i. m.

11 Kelemen Lajos: *Kolozsvári műemlék-krónika, Pásztortűz*, 1938. 11. 01., XXIV. évf., 11–12. szám

12 Gaal György: *A magyarok utcája*, forrás: <https://mek.oszk.hu/02800/02808/html> 13 Orbán János: *A „szerencsétlen művész”*. *Korunk*, 2015, XXVI. évf., 1. szám.

14 B. Nagy Margit: *Stílusok, művek, mesterek*.

15 Nagy Béla: *Az első kolozsvári polgári házasság 125. évfordulója*. *Művelődés*, LXXIII. évf., 2020. február

16 *Ellenzék*, 1934. 10. 10., LV. évf., 232. szám.

17 *Bomba*, 1934. 11. 30., II. évf., 25. szám.

18 Szakács Szidónia: *Vendéglátás, kávéházak, szabadidő a dualizmus elején Kolozsváron (1870–1880)*. *Korunk*, 2018, XXIX. évf., 8. szám.

19 <http://gurmika.blogspot.com/p/kavehazak-dualizmus-kori-kolozsvaron.html> 20 *Magyar Polgár*, 1883. 02. 07., XVII. évf., 30. szám.

21 A kolozsvári tűzvész 1876. április 22-én tört ki a hosszú Szappan(y) utcában. Az erős szélben a lángok tizenegy utcát emésztettek el, a pusztulás más városrészekre is kiterjedt.

22 Murádin Jenő: *Sárdi István festőművész (1843–1901)*. *Keresztény Magvető*, 2015/2.

Balla Sándor |

„A teljesítményünk a közönségtől is függ”

Interjú Tötös Ádám nagyváradai színművésszel

Tötös Ádám bihari színművész 2018-ban végezte el a kolozsvári színi egyetemet, majd hónapokkal később leszerződött a nagyváradai Szigligeti Színházhoz. Pályakezdőként beleszóppent a pandémia sújtotta színi világba, testközelből tapasztalhatta meg a bezárt kőszínházakat, és hogy mennyire színészt próbáló feladat közönség nélkül „létezni”. A 2021/22-es évadban a *Játék a kastélyban*, *Az öngyilkos*, a *Gül baba*, *Az öreg hölgy látogatása*, a *Csongor és Tünde* és *A tigris* című darabokban szerepelt; beszélgetésünk során pedig személyes motivációiról, munkamódszereiről, a kolozsvári színi képzésről, a method acting és a nyílt próbák jelentőségéről is szó esett, valamint arról, milyen kilátásai lehetnek manapság egy pályakezdő színművésznek.

A kapcsolati tőke építése talán a jegyeknél is fontosabb volt. Sokat jelent, milyen benyomást keltünk az osztályvezető tanároknál.

– Mikor fordult meg először a fejedben az, hogy színész leszel?

– A gimnázium után beiratkoztam a Partiumi Keresztény Egyetemre, angol szakra. Több mint két év után úgy éreztem, nem érzek kellő motivációt arra, hogy leállamvizsgáljak, így elkezdtem más lehetőségek után nézni. Majd Csatlós Lóránt jelenlegi munkatársam egyszer elhívott játszani az amatőr színjátszó társulatához, és egyből magával ragadott ez a világ. Az Oberon Csószínháznál csak játszottunk és játszottunk, majd egyszer csak beugrott, hogy ezért mások pénzt is kapnak. A színházi világban ez a szabadság vonzott és vonz a mai napig; a próbák előtt egyszerűen nem érzem azt, hogy dolgozni indulok. Ezekben az időkben tudatosult bennem az, hogy ezt az utat szeretném járni, és hogy felvételizni fogok a kolozsvári színi egyetemre.

– Nem gondoltál arra, hogy a kolozsvári színházi világban helyezkedj el?

– A hazai színházak már a világjárvány előtt is nagyon telítettek voltak, a pandémia pedig csak rontott a helyzeten. A romániai magyar kőszínházak jelenleg nem tudnak annyi színművészt „felszívni”, mint amennyien kikerülnek évente a kolozsvári és marosvásárhelyi egyetemekről. Így számoltam azzal a forgatókönyvvel, hogy nem tudok egyből színművészként elhelyezkedni, és egy ideig más munka után nézek.

– Mennyire készítettek fel titeket az egyetemen a színművészi hivatásra?

– Az első félévben főként gyakorlatoztunk, azokat a szituációs gyakorlatokat tanultuk, amelyeket vizsgán is kértek tőlünk. Gyakran mondták nekünk azt, hogy a jegyekből ne következtessünk sok mindenre, mert az osztályozás nagyon szubjektív, és nem feltétlenül tükrözi a teljesítményünket.

A kapcsolati tőke építése talán a jegyeknél is fontosabb volt. Sokat jelent, milyen benyomást keltünk az osztályvezető tanároknál, főleg akkor, ha elismert szakembereknek számítanak. Ha megteszel egy színházigazgatónak, mert felléptél nála vagy látta az egyik vizsgád, akkor jó eséllyel indulsz a színi képzés elvégzése után, amennyiben fiatal színészt keres egy darabhoz. Márpedig fiatal színészekre mindig szükség van. De persze az elismert szaktekintélyek előszeretettel támaszkodnak egymás véleményére is. Nekem nagy szerencsém volt a vezető tanárainkkal, Bíró Józseffel és Keresztes Attilával, ugyanis rengeteget segítettek nekem, és óriási hatást gyakoroltak a színészi pályámra.

– Milyen más lehetőségei vannak egy pályakezdő romániai magyar színésznek?

– Szerencsét próbálhat a magyarországi kőszínházakban, vagy akár a filmes világban. Itt megemlíteném, hogy két

Tóth Ádám 2018-tól tagja a Szigligeti Társulatnak

magyarországi színész, Gosztonyi Csaba és Lengyel Tamás létrehozta a Szabadszínész nevű startapot, amely lényegében egy online álláskereső felület, ahol a színészek – legyenek amatőrök, profik vagy még színígyetemisták – „szabad erőforrásaikat” árulhatják, a rendezők, produkciós cégek vagy a reklámügynökségek pedig megtalálhatják őket, ha van egy betöltendő szerepük.

– Mennyire vonz téged a filmvilág? El tudnád magad képzelni filmszínészként?

– Amikor a filmszakos ismerőseim visszafilmeken dolgoztak az egyetemen,

gyakran megkerestek engem. Több filmben is szerepeltem, viszont ez egy merőben más világ. A színháznál hettegig próbálunk egy-egy jelenetet, és amikor az végre összeáll és működik, akkor mehet a színpadra. A filmforgatásnál ez másképp van. Sokszor a forgatást megelőző próbák is hiányoznak, és az is gyakori, hogy színészként csak két-három hétnyi forgatás után „találd meg” a karaktert és érzel rá a játék ízére. Ez egy színházi darabnál optimális, itt viszont a rendező talán nem veszi jó néven, hogy a játékod felvételről felvételre alakul, hiszen az eltelt hetek során

rögzített jeleneteket nem lehet egyszerűen kidobni és újravenni.

– Próbáról próbára építitek föl a színházi darabot, azonban a játékokot előadásról előadásra is változik?

– Változik, persze. Egy próbafolyamat kedvező esetben legalább másfél hónapig tart. Sok munkára és próbálkozásra van szükségünk ahhoz, hogy egy előadás megtekintése élvezetessé váljon. Aztán jön a bemutató, amikor először állsz a nézők elé az új darabbal. Ilyenkor derül ki, hogy a nézők előtt, élesben is működnek-e azok a dolgok, amiket felraktatok a színpadra. Az első előadás többnyire jól sikerül – meglehet, hogy a játékunk kevésbé letisztult, viszont nagy drukkk van bennünk, és ez átragad a nézőkre is. Sokszor mondják, hogy kell tíz előadás, mire a drukkk elszáll, és kicsit minden a helyére kerül. Amikor már nem kell figyelned semmi másra, csak a szerepre és a partnerre.

– Van olyan, hogy egy idő után megszűnsz egy darabot?

– Olyan van, hogy rájövünk arra, egy produkció nem lett nagy szám, és kisebb játékkedvvel megyünk ki a színpadra. Ilyenkor fontos, hogy tudjunk egymásból táplálkozni és energiát meríteni, majd azt mondjuk: *gyertek, játszunk egyet, csináljuk meg!* A fizikai kimerültség vagy a mindennapok terhei is befolyásolhatják a játékunk minőségét, nekünk viszont az a feladatunk, hogy mindezt magunk mögött hagyjuk, amikor fellépünk a színpadra. Másrészt a játék segíthet is abban, hogy elfeledkezzünk a magánéleti gondjainkról, a külvilág problémáiról. A színművészet egyfajta terápiás jelleggel is bír.

– Az első színházi évadodat beárnyékolta a világjárvány. Mennyire volt nehéz ezt pályakezdő színészként megélni?

– Emberileg és szakmailag is nagy megpróbáltatás volt. Persze a járvány szinte mindenkit megviselt, a mi munkánk viszont szinte teljesen ellehetetlenült. Láttuk, amint bezárnak a színházak, amint közönség nélkül kell előadásokat tartanunk. Azt se tudtuk jóformán, hogy mi történik velünk. Volt, hogy hónapokig nem csináltunk semmi ember- és nézőközeli, ez pedig különösen nehéz, hiszen a színművésznek az ad létjogosultságot, hogy emberek előtt szerepelhet, és kapcsolatot tart fenn a közönséggel.

– Hogyan vészeltétek át ezt az időszakot?

– Online előadásokkal, produkciókkal próbáltuk életben tartani a színházi

működést, fenntartani a nézők érdeklődését. Közben viszont nem láhattuk a nézők arcát, így kicsit személytelenné vált az egész. Mintha a nézők ott sem lettek volna, így pedig nehéz energiát meríteni a közönségből. Amikor színpadon játszunk, a teljesítményünk nagyban függ a közönségtől is. Ha a közönség csak ül, passzív és teljesen csendben van, az egy vígjátéknál akár kínossá is válhat. Viszont egy közönség még lehet nagyon éber attól, hogy csendes. Ilyenkor szinte magunkon érezzük a nézők figyelmét, néha csak állunk a színpadon, és nem értjük, mitől vagyunk úgy felpörögve. Ez az, ami irtóra hiányzott a járványügyi korlátozások alatt.

– Mi volt a legnagyobb projektetek ebben a „kőszínházmentes” időszakban?

– Az Y című ifjúsági előadást emelném ki, amely a digitális bennszülöttek mindennapi kihívásait tárja elénk, és különös hangsúlyt fektet a virtualitás és a valóság problémáira. Tehát kicsit a mindennapjainkról szól, arról, hogy a mai fiatalok hogyan birkóznak meg az őket érő ingerdömpinggel, a családi és szakmai elvárásokkal, a digitális kultúra termékeinek tolatódó jelenlétével. A főszereplő fejére egy GoPro kamerát erősítették, az ő nézőpontjából követhetjük az eseményeket valós időben, így a produkció elég filmes stílusú lett.

– Ha a világvárvány nem lett volna elég, ezekben a hónapokban a Szigligeti Színháznál is átszervezések történtek...

– Így van, Ilie Bolojan (Bihar Megye Tanácsának az elnöke, volt nagyváradi polgármester – szerk. megj.) nagy átalakításba fogott. A pandémia által megnyirbált megyei költségvetésre is hivatkozva alaposan átszervezte a Bihar Megyei Tanács intézményét, az ottani munkaközösség mintegy felét elbocsátotta. Itt azonban nem állt meg: a megyei tanács hatáskörébe tartozó kulturális intézményeknél is átszervezések és leépítések következtek, ez pedig a magyar és a román színészek, bábszínészek, táncosok, zenészek, újságírók munkáját is érintette.

A Szigligeti Színháznál harminc százalékos létszámleépítést rendeltek el. A leépítés a színház minden szervezeti egységét (társulatok, osztályok, színpadi munkatársak) érintette, a művész-személyzetet kevésbé. Valamint arra kötelezték a Szigligeti Színház, a Regina Maria Színház és a Nagyvárad Állami Filharmónia menedzsereit, hogy az alkalmazottjaival kötött szerződéseket egy évesre változtassák.

– Az erdélyi magyar sajtó hetekig hangozott attól, hogy veszélyben vannak a nagyváradi kulturális intézmények, és a Szigligeti Színház autonómiájának megőrzése is kérdéses. Hogyan élte ezt meg belülről?

– Ekkoriban szűnt meg a Várad és a Familia folyóirat, valamint annak is fennállt a veszélye, hogy a Szigligeti Színház, a Regina Maria Színház és a Nagyvárad Állami Filharmónia elveszíti önálló jogi személyiségüket, és egyetlen, közös entitássá olvadnak össze. Hetekig eléggé kilátástalan volt a helyzetünk. Tudtuk, hogy hamarosan megszületik egy döntés, amit egyszerűen el kell majd fogadnunk. Végül a Bihar Megyei Tanács alelnöke közölte, hogy egyelőre nincs napirenden ez a fajta átszervezés, így ideig-óráig fellélegezhettünk.

– Váradon az állami nagyszínházban, illetve a Fekete Sas Palotában található Árkádia Színpadon játszatok. Hol érzed jobban magad, melyik tér fekszik jobban a színészi játékokhoz?

– Az egyetemen gyakran dolgoztunk kis térben, az egyetemi előadások és vizsgák is kis térben zajlottak. Kicsit olyan volt, mint egy színházi stúdióter, ami más játéktípust követel, mint a nagyszínpad. A nagyszínpadon azért játszottunk másképp, hogy a kakasülöbe is eljusson az üzenet. Ha úgy játszol a nagyszínpadon, mint a stúdióban, az ötödik sorban már elunják. Ha kis térben játszol úgy, mint a nagyszínpadon, akkor pedig ripacs vagy. A stúdiós produkció annyira kicsi, személyes és intim, hogy a nagyszínpadon nem él meg. Nagyon fontos odafigyelni ezekre a részletekre, ezért kicsit nehéz volt az elején az állami nagyszínházban játszani, aztán mindezt áthidalta a forma. Ugyanakkor továbbra is jobban kedvelem a stúdióelőadásokat – előadni és nézni is. Intimebb, közvetlenebb, ember- és színészközelibb. Jobban passzol a személyiségemhez és a színészi játékomhoz.

– Ha a munka végül is játszás, van olyan, hogy egy szerepet nehéz lerakni, vagy az ember nem is akar kiesni belőle?

– Ez egyáltalán nem jellemző, a valóság ennél sokkal egyszerűbb. Egy előadás vagy próba alatt mondhatni karakterben vagyok, de amint kimegyek takarásba, máris nem karakterből, hanem kollégaként, esetleg barátként szólok oda a társamnak. A filmvilágban azonban vannak színészek, akik szándékosan maradnak benne egy szerepben vágas, illetve próbák után is, mondhatni hazaviszik őket a mindennapjaikba,

a karakterben alszanak, ébrednek és mozognak. Ez az úgynevezett method acting, amelyről a népszerű dán színész, Mads Mikkelsen beszélt nemrég egy interjúban.

Heath Ledger például megszállottan alkalmazta a method actingot, amikor Joker karakterét játszotta el *A sötét lovag (The Dark Knight)* című filmben. A forgatás előtt egy hónappal teljesen elzárkózott a külvilágtól, hogy minél jobban beleélhesse magát az örült szerepébe. A testi és lelki átalakulás megdöbbentően jól sikerült, egyes színésztársai szabályosan rettegetek tőle. De megemlíthetjük a három Oscar-díjas Daniel Day-Lewist is, aki *Az utolsó mohikán (The Last of the Mohicans)* forgatása előtt fél évig saját kezűleg halászott és vadászott, amikor pedig nem szerzett élmélet, nem evett. Al Pacino pedig az *Egy asszony illata (Scent of a Woman)* forgatása után gyakran szerepben maradt, és úgy viselkedett, mintha a való életben is látássérült lenne.

– Mit mondott Mads Mikkelsen a method actingról?

– Eléggé lesújtó róla a véleménye. Ő egyszerűen nem hiszi azt, hogy ez a technika előrevinné a szerepalakítást. Tegyük fel, hogy folyamatosan a szerepben élsz, beleadsz apait és anyait, szinte becsavarodsz tőle a mindennapjaidban, majd a végén kiderül, hogy ez egy elfuserált film, és a kudarc árnyéka sokkal mélyebb hatást gyakorolhat a pszichédre.

Én sem hiszem, hogy a karaktertanulásnak és -alakításnak ez lenne a helyes útja, még ha a filmes világban talán másképp is működnek a dolgok. Nemcsak egy előadás, de már egy próba is komolyan igénybe vesz minket testileg, lelkileg és szellemileg egyaránt, és nagyon fontos a próbák vagy az előadások után leereszteni, kijönni az eljátszott szerepből. Ezért olyan jó érzés ilyenkor elnézni egy kávézóba vagy egy kocsmába, elmenni sétálni, hazamenni a családdhoz vagy meglátogatni a barátokat, és közben másról beszélni, mást csinálni. Önmagad adod, és kicsit elengeded azt a világot. Szerintem nagyon fontos ez a folyamatos felfrissülés ahhoz, hogy a színész megőrizze a hosszú távú testi, lelki és szellemi egyensúlyát.

– Érzet extra motivációt akkor, amikor egy számodra nehezebb karaktert alakítasz?

– A kőszínházban általában annak függvényében osztják a szerepeket, hogy ki nek mi a testhezálló, így könnyen benne ragadhatunk egy bizonyos karaktertípusban. Viszont amikor egy szépfíúnak

Tötös Ádám a Tündér Lala című előadás címszerepében. Vigh László Miklós felvételei

gonosz szerepet osztanak, akkor az ki-mozgathatja a komfortzónájából, erre pedig időnként szükségünk van. Az egyik évadban én játszottam a *Tündér Lala* című előadás címszerepét. Egy zenés mesejátékról van szó, az általam alakított szereplő pedig egy tízéves tündérfiúcska, aki folyton kószál, nem szeret rubintáncot járni, nem akar szappanbuborékban utazni, és különös barátai vannak. Azzal tisztában vagyok, hogy kissé gyermekfejem van, és ezek a szerepek illenek hozzám, viszont a magam 186 centijével, huszonkilenc-harminc évesen így is megdolgoztattam a tündérfiúcska eljátszása. Ezeket a karaktereket úgy kell felépíteni, hogy a néző elhiggye és megértse azt, hogy te ki vagy; tiszta legyen számára, hogy kit játszol, még ha nem is nézel ki úgy vagy annyinak. Azt hiszem, hogy az én személyiséggemmel, fizikai és fizionómiai felépítésemmel egy hadvezért vagy egy uralkodót igazán nehéz volna alakítanom – inkább a komikus karakterekben mozogok jól.

– Hogyan vélekedsz a nyílt próbák jelentőségéről?

– A nyílt próbákat általában bemutató előtt egy vagy másfél héttel tartjuk. Érdekes a kérdéssel, mert fontos színházi élménynek tartom a nyílt próbákat, ugyanakkor a jelenlegi formájukkal nem értek egyet. Nyílt próbák során ugyanis bemutatjuk az előadás egy olyan részletét, amely szinte teljesen kész van. Számomra nézőként az volna az érdekes, hogy ilyenkor tényleg egy próbát lássak, ahogyan a neve is sugallja. Tehát a színész felmegy a színpadra, mondja a szöveget, a rendező pedig közben instruálja. A jelenlegi formájában a nyílt próba nem elég spontán, lényegében egy előadásrészletet látunk. Nyílt próba

után persze beszélgetünk a nézőkkel a bemutatott produkcióról, kikérjük a véleményüket, és ezt célravezetőnek tartom; ugyanakkor ez a típusú eszmecsere szerintem hathatósabb volna a végleges darab bemutatása után. Neked mit adott az előadás, mit értettél meg ebből a történetből, vajon ugyanazon az előadáson voltunk? De sajnos ez nem így működik nálunk, és máshol sem igazán.

– Mennyire nehéz színművészként alkalmazkodni a rendezők eltérő munkamódszereihez?

– Amikor találkozol egy új emberrel, akivel közös a „történetek”, akkor érdemes megtalálni vele a hangot. Ez persze nem mindig sikerül. Van, hogy találkoztok, és nem tudtok két értelmes mondatot váltani egymással. A rendezők egy része nem mindig adja át jól az elképzeléseit, és persze olyan is van, aki egy-két instrukcióból már látja, hogyan működsz, mennyire vagy befogadó, mennyire könnyen érted meg az elképzeléseit, és aszerint dolgozik veled tovább. De olyan rendező is van, aki elmondja: *én ezt és ezt akarom látni, itt te sírni fogsz, mert szerelmi bánatos vagy.* Ez viszont nem így működik. Ha például egy rendező azt várja el tőled, hogy sírj, akkor kicsit meg kell „ágyaznia annak”, hogy te eljuthass ebbe a tudatállapotba.

– A körülmények megteremtése, a tudatállapot áthangolása szükséges ahhoz, hogy a színész játék közben sírni tudjon?

– Van, aki ezek nélkül is tud sírni, és nem csak színészek képesek erre. Persze a sírásnak van egy tanulható technikája is, ami a szemizmok megfelelő mozgására épül; végszükség esetén pedig akár mentolos kenőcsre vagy egyéb

kémiai anyagokra is támaszkodhatunk. De a jellemző az, hogy megteremtjük a sírás lelki hátterét, amiben sokat segíthet a forgatókönyv és a rendező. A hétköznapiak során a sírást egy lelki impulzus váltja ki belőlünk, ahogyan a dühöt és a féltékenységet is. A színpadon így próbálunk reprodukálni fejben olyan helyzeteket, amelyek az említett érzések átélésére készíthetnek minket. Sokan a magánéletükből vesznek elő egy-egy emléket, vagy egyéb elképzelt szörnyűségekbe „kapaszzkodnak”.

– Milyen előadások várhatók a 2022/23-as színházi évadban a Szigligeti Társulattól?

– Az évad első előadása a „legszeke-lyebb” magyar író előtt tiszteleg: Tamási Áron *Csalóka szivárvány* című darabját október 7-én mutatják be Telihay Péter rendezésében; ez a premier pedig azért is lesz különleges alkalom, mert a váradi közönség több mint húsz éve nem találkozott Tamási Áron kivételes drámai tehetségével és nyelvi erejével a színpadon.

Az évad folytatásában, szilveszterre Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais *Egy örült nap, avagy Figaro házassága* című darabjával készül a Szigligeti Társulat, 2023 januárjában pedig egy igazi kuriózum, a *Magyaroszaurusz* című előadás várja a közönséget, amelyet Gianina Cărbunariu, a román színházi szakma egyik legjelentősebb női alkotója jegyez. A Szigligeti Társulat 2023-ban megemlékezik Petőfi Sándor születésének kétszázadik évfordulójára is: a *Szabadság, szerelem – Petőfi 200* című, januártól induló projekt minden korosztályt megszólító eseményeket, tantermi előadásokat foglal majd magába.

2023 tavaszára további két további premiert tervez a társulatunk. Kovács D. Dániel Kafka-kabarét rendez *Én, a féreg* címmel az egyik legfontosabb kortárs magyar színpadi szerző, Kárpáti Péter író, dramaturg, rendező, műve alapján; valamint Novák Eszter rendezésében a közönség megtekintheti a *Csinibaba* című zenés vígjátékot, az azonos című, Tímár Péter által rendezett és Márton Gyula által írt film eredeti, színpadi változatát.

Továbbá az utóbbi évek járványügyi korlátozásai után végre folytatódik az *Iskola a színházban, színház az iskolában* című népszerű diákprogram is, amelynek idei címe *Madarat tolláról...*, központi témája pedig a barátság lesz. A kiindulópontot két fontos ifjúsági mű, Astrid Lindgren *Harisnyás Pippi* című sorozata, illetve Molnár Ferenc műve, *A Pál utcai fiúk* biztosítja.

Rostás-Péter Emese

Képek Méra múltjából

A világszenei csűrifestivál vendége volt Bruce Dale, a *National Geographic* egykori fotósa

Cs

aládi hangulat – egyszerűnek tűnhet ez a célkitűzés a mindenkori fesztiválszervezők számára, de az elmúlt évtizedekben számos rendezvény sorának alakulása bizonyította, hogy ezért erőfeszítéseket kell tenni. Nagy szükség van az egyensúlyra, különben megbillenhet a mérleg. Így lett „giga-fesztivál” a kilencvenes években még apró baráti köröket és rejtett, de erős alkotói energiákat megmozgató Művészetek völgye Balatonfelvidéken, illetve a túl nagy érdeklődés miatt szűnt meg – nagyon sok gyerek és szülő bánatára – nemrég a kézdívasárhelyi szervezésű katosai, majd ikafalvi Székölykők fesztivál.

A Mérai Világszenei Csűrifestivált idén immár hetedik alkalommal szervezték meg a kalotaszegi faluban augusztus 4. és 8. között – úgy, hogy a hangulat valóban családi volt, a minőségi zenére, szórakozásra vágyó fiatalok és a családok megfértek egymás mellett, és mindenki találhatott kedvére való elfoglaltságot. A szervezők, Varga Zoltán

László és Bethlendi András kezdettől erre (is) törekedtek, a résztvevők számát igyekeztek korlátozni, és a központi helyszín, a Szarka-telek méretéhez igazítani. A fesztivál főépületében, a tágas udvarra néző csűrben kialakított színpadra pedig olyan programot szánunk évről évre, amelyben a helyi népzenei hagyomány is helyet kap a világ számos tájáról érkező világszenei előadók koncertjei mellett. Mára a falu lakói közül is egyre többen ellátogatnak a több helyszínen zajló rendezvényekre.

A nyitónap húzóneve ezúttal a Besh o DroM volt, és az esti koncert után kezdődött el az éjszakai táncházak sorozata a budapesti Erdőfű, a kolozsvári Tokos és a szamosújvári Ördöngös zenekar részvételével. A korábbi kiadásokhoz hasonlóan a pénteki napot szentelték a hagyományos népzenenek, napközben tánctanítás zajlott, és többek között gyermek szólótáncverseny, Bivalymúzeum-látogatás, néprajzi előadás szerepelt a programban. Szombaton és vasárnap több koncertre várták a műfaj kedvelőit, igazi zenei ínycségekkkel: Ghánából érkezett, afrikai ritmusokkal az Alostmen, Magyarországról a magyar népdalokból ihletődő Uljana Quartet, a cigányfolklórt feldolgozó Romengo, illetve a török-magyar Nasip Kismet zenekar, Spanyolországból a Barcelona Gypsy Balcan Orchestra, illetve hagyományos amerikai dalokkal átrobogott a fesztiválon az Interstate Expres. A Bivalymúzeum udvarán a fesztivál minden napján helyi ételekkel várták a látogatókat, a múzeumot több ízben tárlatvezetés keretében is meg lehetett nézni. Idén sem maradt el az örömmelés az elhunyt mérai zenészek emlékére – a fesztiválon részt vevő magyar népzenei zenészek mindegyik, a helyi temetőben nyugvó zenész sírjánál muzsikáltak egyet.

A fesztivál egyik különlegessége Bruce Dale fotókiállítása volt, a *National Geographic* egykori fotósa személyesen is jelen volt a fesztiválon, amelynek nagyjából minden napjára egy-egy

Bruce Dale különleges képeit a csűrifestivál minden napján nézegették a látogatók

Bruce Dale a kiállítás megnyitóján. Demeter Zsuzsanna felvételei

beszélgetést, a személyével és munkásságával kapcsolatos eseményt időzítettek a szervezők, a kolozsvári Magyar Néprajz és Antropológia Intézet hozzájárulásával. Bruce Dale 1969-ben készült képeiből a Szarka-udvarban nyílt kiállítás. A fotográfus egy hosszú körút során jutott el Méréba – Liverpooltól Indiáig fotózott végig számos roma közösséget. A fényképekből Bart McDowelllel közösen könyvet is adott ki, 1970-ben jelent meg, a National Geographic Society kiadásában a *Gypsies. Wonderers of the Word* című munka.

Méréban nemcsak helyieket fényképezett, hanem egy vándorcigány kolóniát is, ők csak egy bizonyos ideig tartózkodtak a falun területén. A fotók alatt a feliratok a kolozsvári intézet munkatársaitól, hallgatóitól származnak – ők történetek után kutattak, a képekkel felkeresték azokat a helybelieket, akik nagyjából beazonosíthatták, hogy kik szerepelnek rajtuk. Az egyik legsikerültebb fénykép Berki Ferencről – vagyis Árus Feriről, a híres prímásról készült. A különleges szögből fotózott képen az egész falu látszik, az előtérben, a dombon többen táncolnak. A fotós egy olyan pillanatot kapott el a gyors tempójú

forgatagban, amelyen Árus éppen a levegőben van.

A kolozsvári antropológusok mellett a fotós szintén felkereste a helyi roma közösséget. Mint elmondta, az utóbbi években arra törekszik, hogy ellátogasson minél több fényképe helyszínére. Nagyon sok megrendítő élményben volt így része. Megmutatja például az akkori gyerekekről készült fotókat, és akik felismerik őket, elmesélik azok későbbi életét – volt, akiből tanár, orvos lett, volt, aki elkallódott. Így jutott el fél évszázaddal ezelőtt készült fotói színhelyére Magyarországon is, Pécsen, Esztergomban is megfordult. A csűr fesztivál szervezőit ő kereste meg, annak lehetőségét kutatva, hogy találkozzon egykori fotóalanyaival vagy azok leszármazottaival. Az elképzelés felkeltette a kolozsvári antropológiai műhely munkatársainak figyelmét, így jött létre ez a számos szempontból rendhagyónak számító kiállítás.

A fotográfussal életútjáról Gondos Emőke, a Közép-európai Egyetem hallgatója beszélgetett. Bruce Dale a jelen kiállítás kapcsán elmondta, hogy életműve talán legmaradandóbb része ez az antropológiai jellegű gyűjtemény a romákról, hiszen ezek a képek egy

mára már letűnt világot jelenítenek meg. Az emberekhez mindig is általában nyitottan viszonyult, ez érződik a képein, hiszen ugyanazzal a nyitottsággal fordultak őfeléje is. Ma is zavarja viszont, hogy annak idején nem tudott több időt tölteni Méréban, úgy érzi, nem ismerte meg kellőképpen azt a világot. Ennek viszont van előnye is – ha a fotóalanyok tudtak volna a jöveteléről, alaposabban felkészülnek a fényképezésre, és a fotók már nem tükröznék a hétköznapi valóságát. „Olyanok ezek az emberek, olyan ruhát is viselnek, ahogyan munka vagy más elfoglaltság közepette találtam őket” – fogalmazott.

Bruce Dale már gimnazistaként szenvedélyesen fotózott, tizenhét évesen ötven fotóját közölte egy helyi újság. Műhelygyakorlatok során került kapcsolatba a *National Geographic* szerkesztőivel, később pedig felvették a laphoz, amelynek harminc évig maradt munkatársa. Már fiatalon a világ szinte minden táján megfordult. Eleinte nem specializálódott, nagyjából minden terület érdekelte. Fotózott víz alatt, és innovatív módszerrel készített repülőgépekről felvételeket. Legveszélyesebb munkáinak éppen a magánrepülőkről készített fényképeit tartja, óva intette a mérai fesztiválózókat ettől a kihívástól. A neves földrajzi magazinnál töltött évek egybeestek a fényképezés „platinakorszakával”. A pénz nem jelentett a lapnál akadályt, a lehető legjobb technikai feltételeket teremtették meg a munkatársak számára. Bruce Dale gyakran tizenkét csomaggal utazott, hiszen külön kamerát vitt a belső, külső, a sötét vagy egyéb körülményeket tartogató helyekre. Nagy kihívást jelentett számára, hogy gond nélkül meg is érkezzen minden, illetve a filmek is épségben maradjanak, sőt az előhívás során se legyenek problémák. „A jó képeknek el kellett készülniük, ellenkező esetben nem volt bocsánat, semmilyen kifogás nem segített” – emlékezett vissza a fotós, aki viszont úgy gondolja, a mai kor technikai vívmányai is lehetővé teszik a minőségi munkát. A digitális technikát semmivel sem találja alábbvalónak, és a mobiltelefonos fényképezést is értékeli, hiszen így a kreatív, de a technikához nem különösebben értő emberek is jó képeket tudnak készíteni.

Bruce Dale különleges képeit a csűr fesztivál minden napján nézegették a látogatók, mindig akadt felfedezni való részlet. Bár nem a tárlatnyitó volt a fesztivál legfőbb eseménye, mégis meghatározó élmény marad sokak számára ez az Amerikából érkezett, Méra fél évszázados múltjából merítkező gyűjtemény.

Vonica Emma Magdalena, Ferenczi István,
Suta András

Szabó Ákos, a nemzetépítő plébános

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma a 2016/2017-es tanévben indította a *Hétköznapi hőseink – írjunk történelmet!* elnevezésű kezdeményezését. Ennek lényege, hogy iskolások saját szülőfalujukból mutassanak be olyan embereket, akik bár nem kerültek reflektorfénybe, szélesebb körben az érdeklődés középpontjába, de munkájuk révén sokat tettek a helyi közösségéért, és rendkívüli képességekről, kiemelkedő tulajdonságokról, átlagon felüli jellemvonásokról tettek tanúbizonyságot.

A projekt erdélyi lebonyolítója az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület, ezen belül a Közép-Erdélyi Magyar Művelődési Intézet, résztvevői romániai magyar iskolás csapatok. Új, *Hétköznapi hőseink* című sorozatában a *Művelődés szerkesztősége* a kezdeményezés során eddig született, helytörténeti adalékokat is tartalmazó dolgozatok szerkesztett, esetenként tömörített változatát teszi közzé.

A „váruk királyának” városa

Ha

Vajdahunyadot említjük, sokan először a vajdahunyadi várra gondolnak, a „váruk királyára”, ahogyan Mikszáth Kálmán nevezte.

Vajdahunyad település királyi adományként 1409-ben került a Hunyadiak birtokába, akik innen eredeztették a nevüket is. 1415-ben „oppidum Hunyadense”, 1445-ben „civitas Hunyad” néven említik az oklevelek. A város magyar dominanciáját bizonyítja, hogy 1506-ban Zsigmond Antal városbíró mellett Vajda Gergely és Búza János hites polgárok szerepelnek egy hivatalos jegyzőkönyvben. Ugyanakkor a források szerint a 15. század közepén már népes szerb és román kolónia is létezett Vajdahunyadon, mert 1458-ban Mátyás királytól templomépítésre kértek engedélyt.

A történelem nem kímélte sem a várost, sem annak lakóit. A királyi vasgyár már a 19. században is működött, ám a városka csak a második világháború után, a kommunista rezsim erőltetett iparosítása következtében vált „nagyvárossá”. Az 1989-es rendszerváltáskor százezer lakosa volt Vajdahunyadnak. Mára azonban nyoma sincs ennek a számnak, az utcák csendesek, a házak jó része lakatlan, hétköznap

délelőtt is olyan kevés a járókelő, mint ha álmos vasárnap délután volna.

A helyi nehézipar 1990 utáni összeomlása, a hatalmas munkanélküliség miatt sokan elköltöztek. Mindazonáltal a város helyben maradt magyarsága, az utóbbi másfél évtizedben is, összetartó közösséget alkot.

Ma Vajdahunyad lakosainak többsége román, a magyar közösség pedig kevesebb mint 5%-át teszi ki. Mintegy 2000 római katolikust és 1000 reformátust tartanak számon a városban. A magyarság megmaradását és fejlődését számos program és ünnepély szolgálja, ezeket a templomainkban, a vajdahunyadi magyar házban, az óvodában és az iskolában rendezik meg. A vajdahunyadi magyar közösség érdekében nagyon sokan lelkesen munkálkodnak, közülük most emeljük ki Szabó Ákos római katolikus plébános és Zsargó János református lelképásztor nevét.

A templom és a rendház története

Először is mutassuk be a templomot, ahol Szabó Ákos plébános úr szolgál. A helyi római katolikus templom építése 1910-ben kezdődött el, és a Boldogságos

Vajdahunyad település
királyi adományként
1409-ben került
a Hunyadiak birtokába,
akik innen eredeztették
a nevüket is.

A középkori eredetű vajdahunyadi vár. Forrás: <http://wikimapia.org/1289235/ro/Hunedoara>

Szent Szűz mennybemenetelének tiszteletére szentelték fel 1912. május 26-án.

Ahogy belépünk a templomba, gyönyörű látvány tárul elénk. Az itt található orgona nagyon híres. Több mint egy évszázaddal ezelőtt építette Angster József, aki Európa-szerte ismert orgonakészítő mester volt. Az orgona két manuállal és pedállal, 25 regiszterrel és pneumatikus táskaladás szerkezettel készült. A hangszerkülönlegességet nemcsak a misék alkalmával, hanem koncerteken, különböző kulturális eseményeken is megszólaltatják. A miséket itt két nyelven tartja a plébános úr, hogy mindkét közösség – a román és a magyar – igényeit ki tudja elégíteni.

A templom egybeépült egy nagy, négyszögletes épülettel, amely ferences kolostor volt az 1949-es államosítás előtt. Sőt, ferences teológia is működött itt, mindaddig, amíg a kommunista rezsim fel nem számolta az intézményt.

A visszaemlékezések szerint 1949. november 30-án, Szent András napján ürítették ki az épületet. Ötven-hatvan milicista lepte el a rendházat, a teológusokat és az atyákat „dubába” tették, és elszállították őket a piski vasútállomásra, ahol tudomásukra hozták, hogy mehetnek Isten hírével, mert a rendet feloszlatták. Ugyanekkor feldúlták a teológia könyvtárát is, több ezer értékes kötet semmisült meg. Szabó Ákos plébános elmesélte, hogy először egy pincéhelyiségbe szállították a könyveket, majd a tél beálltával, amikor a széntartaleköt akarták ott elhelyezni, akkor egyszerűen kamionokra rakták a

könyveket, és a Maros partjára vitték, ahol bedobálták őket a folyóba.

A rendházba először a vasgár irodáit költöztették, aztán kórházat alakítottak ki a tágas termekben, végül pedig a rendszerváltásig almérnöki egyetem működött itt. Később az ingatlant áthelyezték a Temesvári Műszaki Egyetem tulajdonába, és az erőfeszítések ellenére sem sikerült visszaigéni. Néhány éve szóbeli megállapodás nyomán a plébánia használatba kapta az épület egyik földszinti szárnyát, ahol alapos felújítási munkálatok után sokféle tevékenységre alkalmas helyiségeket alakítottak ki, ám úgy tűnik, hogy a felújított épületrészből bármikor ismét kilakoltathatják az egyházat.

Az első kolostort és templomot építtetését Hunyadi János rendelte el, de csak fia, Mátyás fejezte be.

Nemcsak a templom és a zárda épülete, de a katolikus közösség is szám-talan megpróbáltatást élt meg. Az első kolostort és templomot építtetését Hunyadi János rendelte el, de csak fia, Mátyás fejezte be. Ő volt az, aki a ferences rendnek ajánlotta fel a létesítményt. Így kerültek a ferencesek Vajdahunyadra 1465-ben. A következő évszázadban azonban a reformáció hívei elűzték a városból a szerzeteseket, és a páterek

csak a 18. században vehették újra birtokba a romokban heverő kolostort és templomot. Az új templom felépítése után nemsokára kitört a nagy háború, utána meg következett az impériumváltás és a román uralom. A sokféle megpróbáltatás folyamatosan megtizedelte a közösséget.

A közösség szolgálatában

„2006. június 13-án Székelyföldön miséztem, Pádai Szent Antal búcsúján. Hazamentem, és az érsek úr felhívott telefonon és megkért, hogy egy évre vállaljam el Vajdahunyadot, addig, amíg a ferences rend rendezi sorait. Vissza fognak jönni, hogy folytassák itt a tevékenységet” – emlékezett vissza a plébános úr.

Vajdahunyadra érkezése után, Szabó Ákos plébános hamar alkalmazkodott a helyi körülményekhez. A templom felszentelésének századik évfordulója felé közeledve, gyakorlati érzékű emberként felmérte a helyzetet, és végiggondolta, hogy miként lehetne a legjobban és legszebben megünnepelni a centenáriumot. Hamarosan el is készült a templomfelújítási dokumentáció, de a munkálatokat felgyorsította a templom szentélyének a süllyedése. „Mivel gyenge volt a fundamentuma, a szentély elkezdett süllyedni, és elvált a templomhajótól. Nagyon megijedtünk, és azonnal beadtunk egy magyarországi pályázatot, a helyi önkormányzattól is kértünk támogatást, meg máshonnan is, így sikerült konzolidálni a templomot” – meséli a plébános úr.

Ez csak a munkálatok kezdete volt – a szentéllyel kapcsolatos gond megoldása után a templomot kívül-belül felújították, a centenáriumra az épület a régi fényében ragyogott.

A bölcsöde felépítése

Az évek során nagyon sok vajdahunyadi magyar úgy döntött, hogy jobbra fordul a sorsa, ha külföldre vagy éppen Székelyföldre költözik, és ott új életet kezd – így a magyar közösség lélekszáma eléggé lecsökkent Vajdahunyadon. Szabó Ákos plébános úr volt az, aki szívvel-lélekkel felvállalta azt a feladatot, hogy bölcsödét építtessen a helyi magyarság részére. Az intézmény a római katolikus templom udvarában kapott helyet.

„A helyi közösségi vezetőkkel, az RMDSZ-szel, az egyházak képviselőivel jó ideje fontolgatjuk, mit lehetne tenni a vajdahunyadi magyarság

A vajdahunyadi római katolikus templom belseje. Forrás: <https://mapio.net/pic/p-68370814/>

megmaradása érdekében. Úgy gondoljuk, itt a szórványban nem elég a magyar óvoda és iskola léte. Szükség van a »gyökérkezelésre«, a bölcsődére, ahol a gyermekek már egészen kicsi korukban magukba szívhatják a magyar nyelvet, a magyar kultúrát. Ezért a magyar államhoz fordultunk segítségért, hogy a Kárpát-medencei óvoda- és bölcsőde-program keretében itt is megépülhessen egy magyar napközi. Kérésünkre pozitív választ kaptunk, és a helyi közösség alaposan fontolóra vette, hol és

hogyan kezdjük el az építkezést” – fogalmazott Szabó Ákos plébános úr. „A legtöbbet a szabadidőmben tudtam a bölcsődeépítéssel foglalkozni, hiszen egyedül sokféle feladatnak kell eleget tennem. Vajdahunyadnak szüksége van arra, hogy az anyanyelvet már a kezdetektől elsajátítsák a gyermekek” – hangsúlyozta a plébános úr.

A bölcsőde alapkőletétele alkalmával Szabó Ákos plébános és Ferenczi István vajdahunyadi RMDSZ-elnök egy urnát helyeztek el az épület alapjában. Az urnában a támogatókra vonatkozó adatok mellett helyet kapott az épület terve is, melyet Kalauz Károly műépítész készített. „Arra törekedtem, hogy ezúttal is kilépjek a hétköznapi skatulyák világából, hiszen az ilyen típusú épületek fizikailag és szellemileg is bezárják az embert. Próbáltam egy mesevilághoz közelebb álló, könnyedséget, közvetlenséget sugárzó épületet tervezni, amely harmonikusan illeszkedik a környezetébe” – magyarázta az építész, aki a vidéken újszerűnek számító, Makovecz-féle stílusban tervezte meg az egyház tulajdonában levő bölcsődét.

„Az uniós normák szerint terveztük meg a bölcsődét, a helyiségek mérete és a berendezés szempontjából egyaránt” – meséli tovább a plébános úr. Jelenleg a bölcsőde berendezésén dolgoznak, és remélhetőleg az ősz végén már működhet az intézmény, amelynek alsó szintjén helyet kap az orvosi rendelő, a babakocsi-tároló helyiség, két öltöző, két háló-, két játszószoza, külön fürdővel. És természetesen lesz szép tágas konyha, ahol a reggelit, uzsonnát, ebédet elkészítik. A konyha mellett helyet kap

egy multifunkcionális terem, amely étkezőként, de akár tanácsteremként is használható. Emellett lesz mosoda, épületgépészeti szoba és műhely. A padlástérben irodákat, illetve egy átjárót alakítanak ki, ahonnan figyelni lehet a két játszót is. Továbbá két garzon és két kétszobás szolgálati lakás is lesz a padlástérben, mivelhogy könnyen előfordulhat, hogy a többi magyar intézményhez hasonlóan, a szórvány képtelen lesz helyi szinten kitermelni a személyzetet, s Erdély más vidékeiről kell majd hozni pedagógusokat.

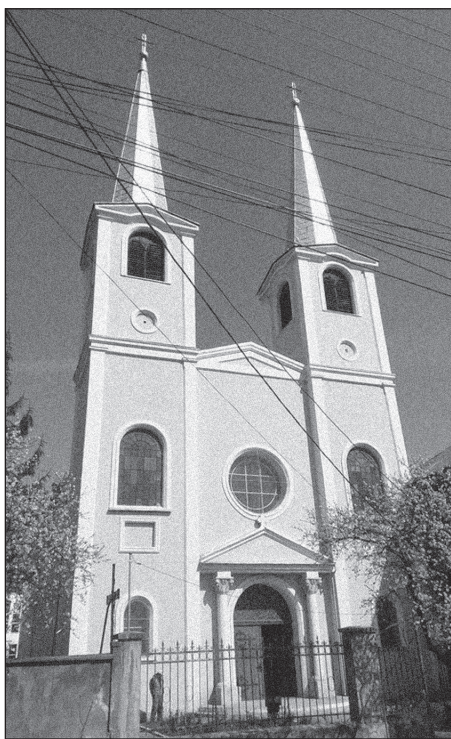
A nagy kihívás azonban az, hogy lesz-e elég magyar kisgyermek a bölcsődében? Az utóbbi években ugyanis a magyar intézmények száma jelentősen megnőtt, a legnagyobb probléma, különösképpen a szórványban, hogy ezeket étellel kellene megtölteni.

„Minden jel arra utal, hogy egyre rosszabb a helyzet. Ha csupán a számokat vennénk figyelembe, már rég depresszióba estünk volna. De valahol mégis el kell kezdeni” – véli Szabó plébános úr. A hit jelentős segítséget nyújt, a Szentírás tele van olyan biztató példákkal, amikor kilátástalannak tűnő helyzetből is sikerül kilábalni. Bátraké a szerencse. Ha végre elkészül a szép, otthonos épület, akkor sokkal nagyobb a valószínűsége, hogy a magyar családok (vagy a vegyes, magyar-román családok) oda viszik csöppsegeiket.

A Szentírás tele van olyan biztató példakkal, amikor kilátástalannak tűnő helyzetből is sikerül kilábalni.

„Meggyőződésem, hogy a magyar nyelvet és a magyar öntudatot nem lehet felnőtt korban elsajátítani, abba bele kell születni. Amikor az édesanya megszüli a gyermekét, és azt akarja, hogy ő szépen tudjon magyarul beszélni, imádkozni, számolni, írni, olvasni, énekelni, szavalni, akkor már kezdetől így kell tanítani. Itt most adva van számunkra a magyar bölcsőde, ahová a szülő nyugodt lelkiismerettel beadhatja a gyermekét, akiről tudja, hogy az első szavai magyar szavak lesznek – magyarázta tovább a plébános úr.

„Minden erőmmel azon vagyok, hogy minél hamarabb befejezzük a bölcsődét. Hogy Isten kezébe letehessem a vajdahunyadi magyar jövőt. Én ennyit tehetek, a többi Isten dolga. Bízom benne, hogy meg fogja menteni

A templom a helyreállítás után. Suta András felvétele

A vajdahunyadi bölcsőde. Suta András felvétele

a magyar nyelvet, a magyar imát itt, Dél-Erdélyben, a szórványban. A statisztikák nyomása alatt hajlamosak vagyunk elcsüggedni, elveszíteni a reménységünket. De a keresztény ember hitből táplálkozva képes bizakodni akkor is, amikor emberileg elveszettnek tűnik az ügy. Mégis hiszem, hogy van jövő Isten kezében” – hangsúlyozza újra Szabó Ákos atya.

Az elhívás

Ennyi érdekes dolog után van még egy utolsó kérdésünk: azt szeretnénk megtudni, hogy mikor döntötte el, hogy

apként Istennek szeretné adni életét, és hogyan fogadták el ezt a döntést a szülei?

„Tizenöt-tizenhat éves koromban kezdtem gondolkodni, hogy milyen szakmát válasszak. Valami különlegeset akartam, és tapogatóztam. Jártam templomba, jártam ministrálni, jártam hittanórára, nem volt idegen számomra az egyház, és egy adott pillanatban úgy döntöttem, hogy ha valami különlegeset akarok, akkor legyen igazán az: és akkor született meg bennem a gondolat, hogy a papságot válasszam. Ugyanis az ember igazából akkor boldog, amikor abban él, amit ő elhatározott. Tehát nem mindig azt kell tenni,

amit más akar neked, hanem azt, amit a te lelked diktál. Tudnunk kell, hogy a papi hivatás a jó Istentől van, ezt nem a szülők imádkozzák ki, nem az öreg néni imádkozzák ki a templomban, ők csak segítenek abban, hogy a jó döntést meghozd. Ugyanúgy voltam én is, még a mai napig is imádkoznak otthon, az én szülővárosomban a papi hivatásomért, azonban tudom, hogy én ezt a hivatást, ezt a kegyelmet, amire igennel választottam, Istentől kaptam.

...az ember igazából
akkor boldog,
amikor abban él,
amit ő elhatározott.

A jó szüleink mindig valami szép életet terveznek nekünk. A Boldogságos Szűzanya, Mária, nagyon nehezen fogadta el Jézusnak a döntéseit. A Szentírásban olvassuk sok alkalommal, hogy nagyon nehezére esett, de Jézus követte azt a célt, azt az utat, amelyet ő kitűzött. Talán az én szüleim is, az én édesanyám is valahogy a Szűzanyához hasonló helyzetbe került. Nagyon nehezen tudta a döntésemet elfogadni. Még mai napig sem könnyű egy édesanyának, ha a fia valahol idegenben, idegen emberek között szolgál. Aki benne van, az másként éli meg – hiszen örömmel, szeretettel teszem a dolgomat, és egy percig sem bántam meg, hogy így döntöttem” – mesélte a plébános úr.

Források:

Chirmiciu András: Magyar bölcsőde Vajdahunyadon. *Nyugati Jelen*, 2018. május 17. https://www.nyugatijelen.com/jelenido/magyar_bolcsode_vajdahunyadon.php

Gáspár-Barra Réka: Letették a vajdahunyadi magyar bölcsőde alapkövét. *Nyugati Jelen*, 2019. április 10. <http://www.diaszporaalapitvany.ro/szorvanytallozo/hunyad-megye/vajdahunyad/letettek-a-vajdahunyadi-magyar-bolcsode-alapkovet>

Vig Emese: Kincsesládánk, Erdély: büszke vártornyok és bedőlt kémények városa, Vajdahunyad. *Maszol*, 2020. február 29. <https://maszol.ro/kultura/122792-kincsesladank-erdely-buszke-vartornyok-es-bed-lt-kemenyek-varosa-vajdahunyad>
<https://ersekseg.ro/hu/templom/649>
<http://orgonajavitas.ro/vajdahunyad/>
<https://romkat.ro/2020/08/31/felnotte-kell-valni-a-hitben/>
<http://vajdahunyad.eu/latnivalok/osszes>

(2021, szakmai irányító: Suta Blanka)

A felújított templom és a bölcsőde adminisztrációs épülete. Szabó Ákos felvétele

